

Kvalt i egen succes

Store eksterne indtægter kræver medfinansiering

Politikerne vil have forskerne til at konkurrere, så dekaner og institutledere har som succesmål, at forskerne henter mange eksterne fondsmidler ude i byen. Og det er forskerne på SNM (Statens Naturhistoriske Museum) faktisk meget dygtige til.

Paradoksalt nok har SNM millionunderskud. Der er minus på 20 mio. kr. årligt i de kommende år svarende til, at der skal fyres 30 (årsværk).

Og det underskud er faktisk en alvorlig advarsel til ledelser, der er sultne efter eksterne bevillinger, for det viser sig, at centrene store succes-indtjening faktisk bidrager stærkt til den økonomiske ubalance og underskud. De er kvalt i egen succes.

Bevillinger kræver medfinansiering

Problemet er, at mange fonde kun giver 22 pct. i overhead, så SNM skal medfinansiere.

Dels har der på tre centre i perioden 2017-19 været ti hvilende indlejringskrav, dvs. at SNM skal finansiere 10 faste forskerstillinger efter udløb af Grundforskningsfondens bevillinger. Da disse forskere er fredede i den kommende fyringsrunde, betyder det fyringer i den gamle, faste stab.

Og dels har de eksterne bevillinger krævet stor medfinansiering. Hvor centrene kun har fået 23 pct. i overhead til dækning af administration, kontor, laboratorier osv. så er det reelle behov 50-86 procent overhead-dækning. Et økonomi-notat fra KU-Science fortæller, at hver årsværks-stilling

påfører indirekte omkostninger på 86,5 pct.

SNMs ledelse har ukritisk taget imod de mange eksterne fondspenge, og puffet problemet med følgeomkostninger foran sig.

Dekanens kriseløsning: Fusion

Dekan John Renners kriseløsning er, at fusionere SNM med Biologisk Institut, men det blev mødt med voldsomme protester fra de 5 centerchefer på SNM: Man smadrer et kreativt tværfagligt miljø i SNMs fem centre, hvoraf flere fagligt ikke har noget særligt til fælles med biologi. Synergien i den enestående museale og forskningsmæssige sammenhæng på SNM vil gå tabt.

Internt på SNM italesættes forskningscentre og deres økonomi som en succes. Underskuddet stammer fra generelle nedskæringer, gammel gæld, museumsdriften, stormskader og en uretfærdig budgetmodel på fakultetet m.m. Fra andre dele af KU lyder der beskyldninger om dårlig ledelse uden økonomistyring: Hyre-fyre politik...

FORSKERforum har forgæves prøvet at få centerchefernes kommentar til det aktuelle økonomiske problem, for det spurgte POLITIKEN ikke til. Løsningen synes at være "send-flere-penge" til at dække underskuddet. Man skal tro på en slags julemand – om det så er i skikkelse af nye fondsbevillinger, en finanslovsbevilling eller penge fra KUs fælleskasse...

SE SIDE 7-9: Hyre -fyre

Ny model: Et årig 'master' 3
- i stedet for 'kandidaten'. Giftig sag, hvis den kombineres med SU-reform

Misbrug: Tidsbegrænset lektor? 6
En lektor er normalt en fastansættelse. Men KU og Aarhus ansætter mange tidsbegrænsede

SNMs underskud og fusion 8
Museets økonomiske problemer skal løses af fusion, som møder voldsomme protester

DTU og Aalborg med krigsteknologi 10
Hører det til uni's opgaver? Og har forskerne ret til at sige nej til at deltage?

Røverhistorie 12
CBS-professor forsvarede Danske Bank, men 'glemte' at fortælle at han fik penge fra banken

Strid om mediciner-etik 14
Professor Peter Gøtzsche ekskluderet, fordi han står stejlt på etikken – for stejlt? BAGGRUND

Forskningsgennembrud 16-19
Seks forskere fra forskellige områder fortæller om det afgørende øjeblik. VOXPOP

FORSKERforums tophistorier 20-29
Redaktionslederen går af og det bruges til en historisk tur 1990-2018. TEMA

Krise som styringsredskab

En chokudmelding forrige uge fastslår ledelsen på Aalborg Universitet (AAU), at et underskud på 67 mio. kr. vil føre til massive afskedigelser i starten af det nye år. Udmeldingen kommer, efter at AAU's årsrapport for 2017 tegnede et optimistisk billede af en institution, der trods besparelsespres havde råderum til strategiske investeringer.

Hans Hyttel, der er DM-tillidsmand i Aalborg, bemærker på sin blog, at der er en tendens til, at universitetsledelsen enten skyder ansvaret opad på politikernes besparelser eller nedad på institutternes uansvarlighed: *"Jeg har en ubehagelig fornemmelse af, at mønsteret med tilbagevendende kriser vil blive et, vi skal vænne os til som menige ansatte, og at ledelsen nu har fået et styringsredskab, hvor man bruger risikoen for nye kriser som et permanent skræmmebillede og begrundelse for lokale nedskæringer. Det er ikke dén form for forudsigelighed, der skaber tryghed."*

Udmeldingen på AAU er ikke en enkeltstående begivenhed, men kommer i kølvandet på de seneste måneders besparelser på Københavns Universitet, hvor Grundforskningsfondens krav om indlejringsstillinger er brugt som økonomisk årsag/begrundelse for adskillige fyringer blandt det videnskabelige personale (VIP). Inden da har vi set en lind strøm af lignende begivenheder.

For ganske få år siden var fyringer af fastansatte VIP'er en absolut undtagelse. I dag er det blevet et almindeligt "værktøj i kassen", som ledelserne ikke viger tilbage fra at bruge, hvis det økonomiske råderum skal bruges til strategiske initiativer.

Universitetsledelse gøres til drifts-økonomisk optimering; dermed er

danske universiteter og Danmark som videnssamfund på kurs mod afgrunden. Kombinationen af nedskæringer, ansat universitetsledelse og politisk detaljestyring (ofte implementeret gennem indirekte incitamentssystemer) betyder, at ledelse på alle niveauer sætter økonomi og operationel målopfyldelse højest. Derfor så meget fokus på gennemførelsesprocenter, studietider og bibliometriske forskningsindikatorer o.lign. Forskningen bliver kortsigtet og rettet mod de aktuelle 'funding'-muligheder, og uddannelserne reduceres til opfyldelse af operationaliserede eksamensmål frem for skabelsen af hele fagpersoner.

“Deres tankegang er, at endelig bliver der rusket op i de sløve, tryghedshungrende drøvtyggere i deres nussede islandske sweatre.

Der er givetvis dele af universiteternes nye ledelseslag der mener, at de tilbagevendende fyringsrunder skaber god dynamik. Kriser kan bruges som styringsredskab. Tankegangen er, at endelig bliver der rusket op i de sløve, tryghedshungrende drøvtyggere i deres nussede islandske sweatre.

Desværre tyder intet på, at det er ansproende at leve med risikoen eller truslen om at blive fyret, når næste runde kommer. Tværtimod er manglende

ansættelsessikkerhed og usikre fremtidsperspektiver en ganske alvorlig 'stressor'.

For den enkelte er det i de fleste tilfælde katastrofalt at blive fyret. Er man kommet ud over sin tidlige ungdom, er det ikke bare et alvorligt identitetstab. Man vil i realiteten have svært ved at finde andet arbejde, når man har indsnævret sin kompetenceprofil i den grad, som universitetskarrieren kræver. Nogle vil kunne få arbejde ved et andet universitet, men så må man flytte hele husstanden, børn og ægtefælle.

Hver gang der fyres en medarbejder fra en fast VIP-stilling, undergraves tilliden til institutionen. Når udenlandske kolleger hører om de danske fyringsrunder, ryster de på hovedet. For kollegerne på universiteterne udløser fyringerne mismod og ineffektivitet. Mere langsigtet betyder bevidstheden om mulig fyring, at den enkelte forsker er mindre risikovillig, kreativ og tænker mindre langsigtet. Med VIP-fyringer som reel risiko er det ikke attraktivt at forfølge en karriere på universitetet.

Det er svært at se, at de økonomiske og politiske rammer for universiteterne bliver mindre kritisable de kommende år. Derfor må universitetsledelserne ikke lade sig opsluge af det drifts-økonomiske spil. De må afholde sig fra at bruge tilbagevendende kriser som styringsredskab.

Vi har brug for robuste økonomimodeller, der sikrer, at fluktuationer ikke udløser kortsigtede fyringsrunder.

Vi har brug for ledere, der beskytter os mod den økonomiske logik.

Vi har brug for ledere, der prioriterer faglighed, langsigtethed og tryghed.

NY MODEL: Etårig 'master' i stedet for 'kandidaten'

Vil ikke føre til drastiske reformer nu. Men i kombination med SU-reform kan den blive giftig, vurderer studenterforkvinde

”Isoleret set er det ikke nogen drastisk reform. Men det kan blive en grim glidebane på sigt med en forringelse af det uddannelseslandskab, vi har i dag. Man åbner nemlig en ladeport, og den kan være attraktiv for nogle studier, hvis politikerne laver en SU-reform. Så risikerer vi at få A- og B-studier – masters og kandidater. Det er at eksperimentere, for i dag er der jo intet arbejdsmarked for bacheloren”, siger DSF-studenterforkvinde Sana Mahin Doost.

Hun kommenterer, at Folketingets uddannelsesordførere bag lukkede døre er blevet enige om, at etårige overbygningsuddannelser oven på bachelortrinnet skal være en nyskabelse til ”mere fleksible uddannelser”. I stedet for de nuværende 3+2 år (ba+kandidat) kan studier forkortes til 3+1 år.

Uni-minister Tommy Ahlers er tidligere spurgt, om der er tale om en ”halvvidat” i stedet for ”kandidaten”, men det svarede han ikke på (i MAGISTERBLADET).

Aftalens indhold er endnu ikke frigivet, for Dansk Folkeparti har inddraget den som handelsvare i de næste ugers finanslovsforhandlinger med regeringen. Og de øvrige ordførere vil ikke kommentere aftalens indhold over for FORSKERforum, før det hele er på plads.

Hvor er den etårige relevant?

FORSKERforum erfarer, at modellen åbner mulighed for at ”relevante fag” kan oprette etårige overbygningsuddannelser (engelsk: ”etårig master”). Det skal være et alternativ til kandidaten med fuldt stats-tilskud og med SU til de studerende, som optages. De enkelte faguddannelser skal godkendes (akkrediteres).

Oprettelsen er frivillig. Uni’ beslutter selv, om de ønsker at udbyde den på ”relevante fagområder”. DTU’s rektor har afvist den på ingeniørområdet, hvor der allerede findes akademi-uddannelser. Den vil også være mindre attraktiv på medicinske eller naturvidenskabelige områder. Derimod kan den måske være attraktiv for samf-/hum-området.

”Det er da et godt spørgsmål, hvad den fireårige ’master-uddannelse’ er rettet mod, for ingen – Folketinget, universiteterne, arbejdsgiverne – kan pege på

oplagte fagområder”, siger Doost. Hun vurderer, at selv om venstrefløjen i Folketinget er lunkne over for bachelorlignende uddannelser, så er de gået med på aftalen som betaling for noget andet i aftalen (fx udvidet retskrav).

Lokkemad for studierne

Der er nemlig fristende lokkemad indlagt for sultne studier. Dels får en nyoprettet uddannelse 1-2 mio. kr. i starttilskud. Og dels belønnes de med et 30 pct. højere taxameter pr. studerende, så grund-taxameteret vokser fra 32.000 kr. til 41.600 pr. studerende på hum/samf-områderne (2017-prisniveau).

Man åbner en ladeport, og den kan være attraktiv for nogle studier, hvis politikerne laver en SU-reform. Så risikerer vi at få A- og B-studier – masters og kandidater.

DSF-studenterforkvinde Sana Mahin Doost

”På mange studier gør økonomien rigtig ondt, så ’lokkemaden’ kan måske få nogle studier til at satse på den fireårige master-uddannelse frem for den femårige kandidat. Man sparer det femte års (individuelle og ressourcetunge) år med kandidat-afhandlinger. Hvis der er mange studerende på master, kan det jo stå som en attraktiv cash-cow for studiet, for man kan bruge de ekstra taxameterpenge, som man vil, for de er ikke øremærket til masteruddannelsen”, siger studenterforkvinden.

DSF: Drastisk i kombination med SU-reform

”Da der jo ikke er noget bachelor-arbejdsmarked, giver det ikke mening at gøre det til et afstigningstrin. Derfor indføres en mellemmodel 3+1, uden at politikerne præcist kan pege på, hvor den er brugbar. Men der er økonomisk lokkemad spændt på, så nogle sultne uni-ledelser kan måske fristes. Og lokkemaden afslører, at

at Finansministeriet og nogle politikere meget gerne vil have den slags modeller”, siger Sana Mahin Doost.

”Den har aktuelt ikke den store interesse, men den åbner en ladeport for afvikling af kandidatgraden. Især hvis den nuværende lokkemad suppleres af andre incitament, fx en reduktion af SU’en til studerende, som Finansministeriet og Venstre gerne vil spare på. Med kortere/mindre SU får nogle studerende/studier incitament til at korte deres uddannelse til fire år i stedet for fem år.”

Venstre vil lige nu – op til et kommende valg – ikke ud med sin holdning til SU’en. Men man har luftet flere reformmuligheder. Den ene er at reducere SU’en 80 pct. og gøre resten til lån. Den anden er at fjerne SU’en på kandidattrinnet.

Åbner for flere scenarier

Den etårige ”master” er et politisk gennembrud for uddannelsesteknokrater, som i årevis har presset på for få indført ba-trinnet som afstigningstrin. Det såkaldte Søndergaard-udvalg (regeringens kvalitetsudvalg 2014) foreslog en fireårig ba-model, hvor ba-trinnet skulle være tvangs-afstigningstrin for de fleste. Det var der ikke politisk stemning for. Det nye forslag om etårige ”masters” er en variant, fremført af Gersing-udvalget i foråret.

Den nye model kan på sigt blive en murbrækker på kandidaten. I dag er 3+2 (ba+kandidat) hovedvejen, men 3+1 åbner for nye scenarier: Den økonomiske lokkemad med højere taxametre plus styring fra ministeriel side kan friste eller tvinge nogle studier til at gøre 3+1-modellen til nogle fags hovedvej. Så bliver kandidatstudiet til det særlige. Eller måske afvikles kandidaten helt, så de (få), som skal videre i systemet, kan gøre det som ph.d. er på en 4+4 model?

”Der åbnes for flere scenarier: Den etårige master kan godt blive hovedvejen om nogle år på nogle studier, hvis systemet skærer incitament i den retning. Et worst case scenario er, at med de rette incitament kan nogle studier blive fristet til at skære studier til som ”masters” med usikre erhvervs-perspektiver. Det kan føre til A- og B-hold”, slutter DSF-studenterforkvinde Sana Mahin Doost.

Drikkevand: Minister svarer udenom

Fødevareminister Jacob Ellemann-Jensen er lige så god til at svare udenom som sin forgænger Esben Lunde. Det viser svar på spørgsmål, som er stillet i Folketinget i sagen om GEUS-forskernes forsvundne advarsler angående drikkevandet, som FORSKERforum afslørede. Sagen handlede om, at GEUS-forskere havde anbefalet, at stoffet chloridazon skulle optages på den obligatoriske screeningliste. Men advarslen "glemte" embedsmændene at bære videre i beslutningsfasen. Og da de blev spurgt hvorfor, lød svaret, at det var sket i overensstemmelse med GEUS-forskerne, hvilket var åbenlyst usandt.

Enhedslistens Øjvind Visholm bad så ministeren forklare, hvorfor hans embedsmænd i Miljøstyrelsen frasorterede chloridazon på trods af forskernes anbefalinger. Det svarer ministeren ikke på, andet end at det er Miljøstyrelsens opgave at prioritere.

Ministeren svarer heller ikke på spørgsmålet, om det er ansvarlig brug af offentlige midler til myndighedsbetjening fra landets fremmeste vandeksperter i GEUS, når deres anbefalinger frasorteres. Her forbigås, at GEUS-forskerne blev underkendt, for ministeren påstår bare, at kriterierne for udvælgelse af screeningstoffer i drikkevandet "sker på baggrund af kriterier, som GEUS og Miljøstyrelsen er enige om".

Fejltryk: Pressenævnet

Ved en fejl blev Pressenævnets kritik af FORSKERforum trykt på s. 22 i sidste nummer, hvor den skulle være på side 4, hvor den kritiserede artikel oprindeligt var trykt. Det rettes der op på her.

jø

PRESSE
NÆVNET

Pressenævnet kritiserer FORSKERforum

Pressenævnet kritiserer FORSKERforum for misvisende gengivelse af nævnets kendelse.

Pressenævnet tog i kendelse af 6. februar 2018 stilling til klimaforsker Jens Olaf Pepke Pedersens klage over FORSKERforum og udtalte kritik af FORSKERforums forelæggelse. FORSKERforums offentliggjorde et resumé af nævnets kendelse i FORSKERforum for marts 2018. I samme udgave gengav FORSKERforum en del af nævnets kendelse, der ikke førte til kritik, således:

"Udtrykket 'klimaskeptiker' dækker over personer, som ikke mener, at klimaforandringer er menneskeskabt, og Pepke er kendt som hørende til de tre procent, som har den tilgang. Men han ville ikke have den karakteristisk på sig. Men da Pepke ikke over for Pressenævnet kunne modbevise, at hans forskningsresultater kan betragtes som hørende til et mindretal (de tre pct.) af klimaforskerne, og da BERLINGSKE fx har brugt betegnelsen 'klimaskeptiker', vurderede Pressenævnet, at betegnelsen er korrekt faktuel, hvorfor FORSKERforum godt må bruge den om Pepke."

Jens Olaf Pepke Pedersen klagede over omtalen til Pressenævnet.

Pressenævnet finder, at ovennævnte gengivelse af nævnets kendelse af 6. februar 2018 er misvisende. Af nævnets kendelse af 6. februar 2018 fremgik det blandt andet, at nævnet bl.a. på baggrund af en tidligere udtalelse fra Jens Olaf Pepke Pedersen om, at "*han ikke fulgte partilinjen*", og eftersom Jens Olaf Pepke Pedersen ikke over for Pressenævnet havde bestridt, at hans forskningsresultater kunne betragtes at tilhøre et mindretal af klimaforskere, lagde til grund, at oplysningen herom ikke var ukorrekt.

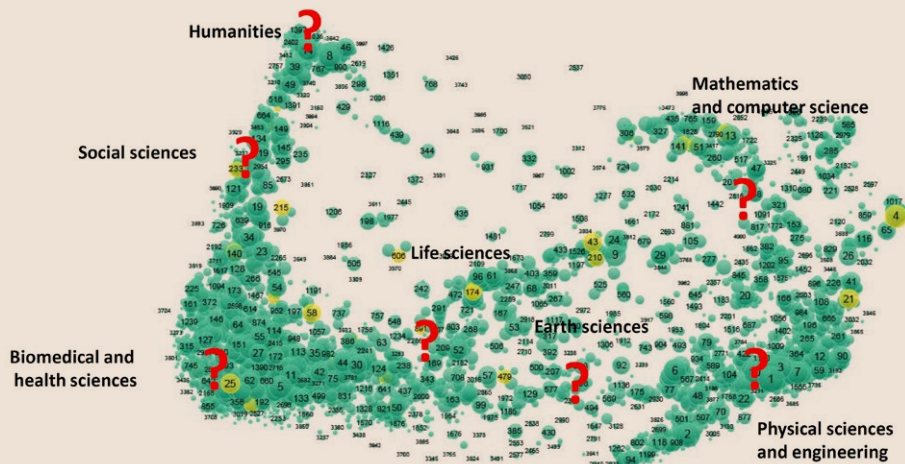
Jens Olaf Pepke Pedersen har efter

nævnets kendelse af 6. februar 2018 konkret bestridt, at hans forskningsresultater hører til de tre procent af klimaforskere, der ikke mener, at klimaforandringer er menneskeskabt. Han har anført, at hans forskningsresultater tværtimod hører til de 97 procent af klimaforskere, der angiver, at mennesket i en eller anden udstrækning bidrager til den globale opvarmning, men uden at kvantificere dette.

I forhold til udsagnet "klimaskeptiker" fremgik følgende af Pressenævnets kendelse af 6. februar 2018: "Pressenævnet finder, at de påklagede udsagn, hvor Jens Olaf Pepke Pedersen betegnes som '*klimaskeptiker*' og '*rumforsker*', klart fremstår som FORSKERforums og kilden Katherine Richardsons vurderinger af Jens Olaf Pepke Pedersen. Pressenævnet udtaler ikke kritik af FORSKERforum for at bringe vurderingerne uden først at forelægge disse for Jens Olaf Pepke Pedersen. Nævnet har lagt vægt på, at Jens Olaf Pepke Pedersen siden 2013 har været ansat som seniorforsker på Dansk Rumforskningsinstitut (DTU Space), og at Kristeligt Dagblads kommentar om, at Jens Olaf Pepke Pedersen ikke kunne betegnes som '*klimaskeptiker*', var medtaget i den påklagede artikel."

Pressenævnet tog således ikke stilling til, hvordan udsagnet "klimaskeptiker" defineres, eller hvad udsagnet konkret dækker over, herunder hvordan udsagnet bør eller kan anvendes i en konkret faglig sammenhæng, og i den forbindelse, om Jens Olaf Pepke Pedersen med rette kan betegnes som "klimaskeptiker".

Hvad med din etik? Kollegaens?

Forskere på alle fagområder kan i denne tid besvare et spørgeskema, der spørger til forskernes oplevelse af forskningspraksissen på deres felt. Der stilles nogle nærgående spørgsmål til deres holdninger og forskningsetiske valg samt til, hvordan de oplever kollegernes/feltets etiske valg. De skal besvare forskellige spørgsmål til, om de oplever, at der foregår gradueringer af ”tvivlsom forskningspraksis”:

- Hvor ofte tror du, at der på dit fagfelt sker selvcitering for at synliggøre ens egen forskning og forbedre ens egen citation-score?
- Hvor ofte tror du, at der på dit fagfelt sker citering af andres upublicerede idéer, uden at disse krediteres?
- I hvor høj grad er du meget enig/neutral/meget uenig i, at jeg oplever pres til at oversælge min forskningsmuligheder?
- I hvor høj grad er du meget enig/neutral/meget uenig i, at peer-reviewing og redaktionelle vurderinger tilskynder mig til at oversælge mine resultater?
- I hvor høj grad er du meget enig/neutral/meget uenig i, at de mest prominente forskere i mit institut er rollemodeller hvad angår opretholdelse af høje standarder på forskningsintegritet?

Forskelle mellem fagområderne

Professor Jesper W. Schneider fra AU's Center for forskningsanalyse står bag den konkrete undersøgelse.

Centret har fået del i en særbevilling for at undersøge, hvordan forskere selv oplever omfanget af ”tvivlsom forskningspraksis”, som ikke skal forveksles med ”uredelighed” (fabrikation, falsifikation, plagiat o.lign.), som man ikke går ind i.

Undersøgelsen skal kortlægge tilstanden på forskellige former for gråzoner i forskningen og se på, om der er incitamentsstrukturer som fx publiceringsformer eller -tvang, der medfører en dårlig kultur. Som en del af kortlægningen indgår, at der kan være meget forskellige traditioner på de enkelte områder, hvor det fx er kendt, at i de medicinske videnskaber publiceres der meget og ofte på fler-forfatterskaber, mens det ikke er sådan på hum’ og samf’. Hensigten er skabe en forståelse, så integriteten styrkes.

Forskere, som har modtaget spørgeskemaet, opfordres til at besvare dette, senest i begyndelsen af december.

jø

Ukuelig Penkowa vil have doktorgrad tilbage

Milena Penkowa blev dømt for forskningsfusk, og KU tog hendes KU-doktorgrad i 2017. Men nu har hun anlagt sag ved Københavns Byret med krav om, at hun får sin doktorgrad tilbage, for KU har ikke haft retsgrundlag for at tage den fra hende.

Penkowa udnytter en mangel i KUs regelsæt. Bekendtgørelsen for doktor-tildelinger forholder sig kun til, hvordan man kan opnå graden, men der er ingen bestemmelser om, hvordan den kan fratages.

KU henviser til, at tildelingen af en doktorgrad er ”en anerkendelse med forventning om en høj faglig troværdighed, ligesom den skal være udtryk for betydelig videnskabelig indsigt og modenhed”. Men det mener KU altså ikke, at hun repræsenterer efter at hun blev taget i fusk.

Penkowa på sin side påstår, at hun fik doktorgraden på sin disputats nr. to og den er ikke kendt uredelig, trods granskning af et internationalt panel. Hun mener, at det er irrelevant, at hendes første disputats er fusk-dømt.

Og ifølge WEEKENDavisens retsreferat er spørgsmålet nu, om en doktorafhandling alene skal vurderes på sit indhold, eller om andre forhold kan tages i betragtning? For KU er problemet, at det ikke ser godt udadtil, at hun har graden, selv om hun er dømt for fusk. KUs advokat advokerer for, at Penkowa også skal leve op til passende troværdighed og modenhed.

Der findes faktisk regler for passende adfærd, nemlig for embedsmænd: *decorum officiale*, hvor disse skal leve op til samtidens normer for at repræsentere det offentlige, strengere i end uden for tjenesten, og strengere jo højere man har status i systemet. En lektor på KU blev således fyret, fordi han var dømt for momssvindl. Og Penkows far er heller ikke længere SDU-ektor efter dom for sommerhustyveri...

Penkowa er midlertidigt frataget sin læge-autorisation indtil august 2019.

Men hun lever af at agere konsulent med second-opinion på lægefaglige spørgsmål, samtidig med at hun giver foredrag og laver coaching, herunder om hunde.

Myndighedsbetjening: Proces-kritik

FORSKERforum afslørede i sidste nummer, at AU og DTU har givet dumpekarakter til Miljøministeriets håndtering af "konkurrenceudsættelse" af myndighedsbetjeningen:

- AUs bedømmelse af processen bag udlicitering af området "natur og luft" får dumpekarakter: "Mindre tilfredsstillende".
- Og DTU dumper ministeriet på udliciteringen af veterinærområdet: "Ikke tilfredsstillende. DTU klagede så meget over forvaltningsprocessen, at det blev til en sag, som Rigsrevisionen undersøger. Og her kan Miljøministeriet stå til en næse, når rapporten kommer (januar 2019).

Nu har ministeriets embedsmænd så samlet op på deres egen forvaltning i en evaluering. Og det er svært at sno sig udenom den krasse kritik, så ministeriet erkender, at "processerne omkring konkurrence-udsættelsen" ikke har været ideelle. Ministeriet bruger dog hverken selvkritiske ord som "kritisable" eller "dumpet".

Ministeriets læringspunkter

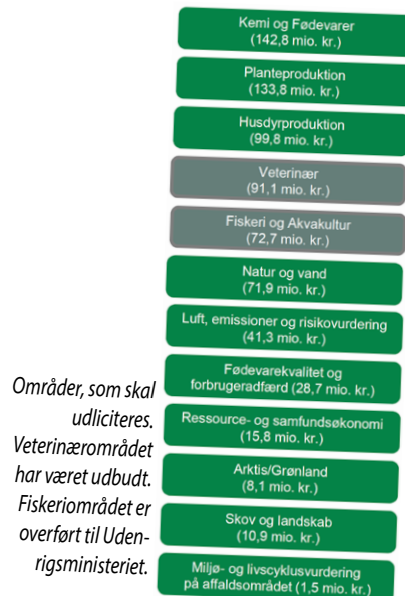
Størst selvkritik handler om, at ministeriet undervurderede opgaven: **"Miljøstyrelsen erfarede i løbet af processen, at det generelt krævede betydeligt flere ressourcer og længere tid en forventet at udarbejde og strukturere udbudsmaterialet"**.

Ministeriet konstaterer som læringspunkter,

- ▶ at der blev lavet ambitiøse tidsplaner, som AU og DTU kritiserede som alt for stramme, og at det må forberedes bedre.
- ▶ at der er kritik fra især DTU om, at kravspecifikationer var for uklare, og de må beskrives tydeligere, så fortolkningsproblemer undgås. Det handler især om DTUs klage over konkurrenceforvridende vilkår på veterinærområdet. Klagen behandles netop nu i Rigsrevisionen. Men KU, som vandt udbuddet, har ingen kritik af udbudsmaterialet.
- ▶ at de juridiske rammer om overflytning og rettigheder m.m. gøres klarere.

Kun procesevaluering

Evalueringen holder sig snævert til at vurdere de enkelte forvaltningsprocesser. Og ministeriet gav ikke AU og DTU muligheder for at svare på, hvad de generelt mener om konkurrenceudsættelsen. Mellem linjerne står der imidlertid, at AU og

DTU er uforstående overfor rationale bag projektet. De kalder det ikke en politisk-ideologisk markering fra minister Esben Lunde, for man lægger sig ikke ud med ministeren eller ministeriet. Men både AU og DTU brugte høringen til at fortælle om et uhensigtsmæssigt ressourceforbrug (fx at 20 personer fra AUs miljøforskning brugte 600 arbejdstimer på at udarbejde dokumentation bag ansøgning).

Hverken AUs eller DTUs ledelse vil kommentere evalueringen for FORSKERforum.

Ministeriet hemmeligholder konsulentrapport

Ministeriet taler ikke om, at udliciteringen er i krise, men ikke desto mindre udsatte ministeriet processen i et år. Man ville gerne have ministeriets evaluering af processen, som nu foreligger.

Og udsættelsen har også ramt den "kortlægning og markedsafklaring", som konsulentfirmaet DeLoitte har lavet. DeLoitte har kortlagt "ydelsesområder", samt hvem der har hvilke fagekspertiser m.m. Informationsindhentningen skal samtidig give signaler til uni'erne om ydelseskrav og dermed være med til at "markedsmodne" udbuddene, fordi uni'erne også er bedt om at angive deres "styrkepositioner og områder, hvor de ønsker at byde ind".

FORSKERforum har fået afvist aktindsigt DeLoitte-rapporteringen. Ministeriet har varslet, at der kommer en "masterplan" for udliciteringen i starten af det nye år.

Misbrug: 100 tidsbeg

Uni-ministeriets halve sar

Uni-ministeriet udsendte i starten af november den glade statistik. "De danske universiteter har ansat flere fastansatte forskere i 2017 sammenlignet med 2016". Der var imidlertid tale om en halv sandhed, for den dækkede over, at væksten i antallet af tidsbegrænset ansatte var meget større: Mens antallet af fastansatte lektorer / professorer kun steg marginalt 2016-17 så var der anderledes vækst de ikke-fastansatte grupper af adjunker / post.doc'ere (4,8 pct.). Når der blev ansat en ny lektor / professor, så blev der samtidig ansat 1,3 løstansat.

Men statistikken skabte også uklarhed om, hvad "fastansættelse" egentlig er? Det fremgik nemlig at hver fjerde af de nyansatte lektorer (ca. 100 ud af 400) bliver tidsbegrænset ansat. FORSKERforum søgte aktindsigt, og heraf fremgår, at KU og Aarhus hver står for en tredjedel af de 100.

Misbrug

De mange ansættelser er imidlertid i strid med bekendtgørelsen om lektoransættelser. Heraf fremgår nemlig, at fastansættelse er det almindelig, men der kan undtagelsesvist ansættes tidsbegrænset, "fx ved ansættelse af gæstelektorer eller i forbindelse med særlige projekter" (Ansættelses-bekendtgørelsens §3.1).

Da det er begrænset, hvor mange (udenlandske) gæsteprofessorer, der findes, må der altså være tale om lektorer ansat på projekter, men til projektsansættelser bruges normalt post.doc's.

grænsede lektorer?

ndhed: "Flere fastansatte"

Da FORSKERforum spurgte, om ministeriet mener, at de mange tidsbegrænsede undtagelser er i overensstemmelse med bekendtgørelsen, lød svaret tilsyneladende bekræftende, for fastansættelser er ”langt overvejende del af de ansættelser, der er tale om på lektor-niveaue”.

Ministeriet: Spørg uni’erne...

FORSKERforum spurgte så: *Er 100 tidsbegrænsede ret besat misbrug af bekendtgørelsen, hvor tidsbegrænsning til gæsteforsker og projektansættelser er undtagelsen?*

Og her kom svaret tilbage pr. email: **”Universiteternes konkrete begrundelser for at ansætte eksempelvis gæstelektorer etc. kan Uddannelses- og Forskningsministeriet ikke udtale sig om, men må henvise til universiteterne. Ministeriet kan derfor heller ikke på det foreliggende grundlag udtale sig om, hvorvidt omfanget af tidsbegrænsede ansættelser er tilfredsstillende...”**

Idet ministeriet er tilsynsførende med, om universiteterne overholder love og bekendtgørelser, har FORSKERforum bedt ministeriet om at udrede uni’ernes brug eller misbrug...

Indlejring: Hyre-fyre på Naturhistorisk Museum

Bevillinger fra Grundforskningsfonden udløber ti projektansatte skal indlejres – mens fyringer rammer de fastansatte.

Statens Naturhistoriske Museum (SNM) fusionerer med Biologisk Institut på Københavns Universitet, stod der i en pressemeddelelse i starten af november. Fusionen skulle angiveligt ”fremtidssikre museet som det danske hovedmuseum for naturhistorie, dels for at sikre museets stærke faglige forskningsmiljøer”. KU-rector Henrik Wegener udtalte, at det også var formålet at sikre økonomien.

Dagen efter fusionen blev de ansatte på SNM så informeret om, at der mangles 120 mio. kroner på museet. Der skal spares 20 mio. kr. årligt i de kommende år. Det skal klares ved fyringer, svarende til ca. 30 årsværk.

Og her rammes museet af den samme hyre-fyre mekanisme som Niels Bohr Instituttet, der i forsommeren fyrede 5 af de faste forskere. Nogle hævdede, at man var presset af indlejningskrav fra Grundforskningsfonden. Forskere på eksterne midler var altså fredede, mens den faste stab kunne prikkes (SE forskerforum.dk 8. juni).

Dekanens senere kriseløsning med fusionen er mødt af voldsomme protester af SNMs forskningsledere i Politikken.

SNM med 10 hvilende indlejningskrav

Der har tilsyneladende været ringe økonomistyring på museet, så man ikke har sparet op til at dække indlejningskrav, for man står nu i hyre-fyre problematik, for i perioden 2017-19 har man 10 hvilende indlejningskrav fordelt på tre centre. Af Grundforskningsfondens bevillingsforudsætninger fremgår nemlig, at SNM skal garantere 10 projektansatte har ansættelsessikkerhed – de skal have faste stillinger efter at fondens bevilling udløber.

Laborant-tr’ Tina Blumental Brand bekræftede indirekte, at GF: indlejningsproblematikken er i spil: ”Vi har ingen ide om, hvor de vil reducere. Men der er ikke så mange at tage af, for mange medarbejdere er beskyttet af de er tilknyttet et forskningsprojekt, betalt af fonde” (POLITIKEN 8. nov.).

Dekan-garanti: Biologi hænger ikke på SNM-underskud

Fusioner gennemføres ofte som en spareøvelse. Man tilskærer organisationer for at effektivisere (administrationen) eller men fordeler nedskæringer over større områder. KU-Biologisk Institut kunne således blive part i SNMs fyringsrunde. Men det afviser dekan John Renner, der siger, at problemet først og fremmest er SNMs, men også hele fakultetets. Over for FORSKERforum garanterer han, at storinstituttet Biologi / SNM ikke skal bære SNMs underskud – det skal hele fakultetet.

”Det er ikke sådan, at Biologisk Institut vil hænge på eventuelle fremtidige underskud på SNM. Biologi kommer ikke til at betale forholdsvis mere til museet end de andre institutter på SCIENCE. Det er fakultetets problem, og det er fakultetet som helhed, som skal løse det”.

Ifølge dekanen bliver Biologisk Institut økonomisk kompenseret for at fusionere med SNM, fordi museet har færre uddannelsesindtægter. Det har været et af problemerne med økonomien på SNM.

Uenighed om kriseløsning

SNMs underskud har ført til dekanens kriseløsning, som er mødt med højlydte protester

”Fusionen af SNM og Biologi er en drastisk beslutning både strukturelt og fagligt. Jeg har aldrig hørt, at man har lagt et museum ind under et institut på et universitet...”, siger professor Morten Meldgaard, som er eks-direktør for Statens Naturvidenskabelige Museum som kommentar til, at det skal lægges sammen med KUs Biologiske Institut.

Han mener, at et nationalmuseum bør have en selvstændig bestyrelse som en paraply der lægger strategien og som kan advokere museets sag og som groft sagt skal beskytter dets unikke aktiviteter. Nu skal indsatsen prioriteres ovenfra af et institut udenfor. Groft sagt skal SNMs superforskere have deres forskningsansøgninger godkendt af institutlederen på Biologi, som ikke er fagperson.

”Nu er beslutningsmyndigheden lagt ud, så vi skal konkurrere med andre – nogle gange modstridende – interesser. På KU konkurrerer vi internt om ressourcer og undervisning. Dekanen prioriterer. Og i mine øjne – og i de nuværende centerchefer - er SNM over en årrække blevet den lille med et akkumuleret underskud. Som altså nu ender med en fusion med Biologi-instituttet”.

Fondsbevillinger fuld-dækker ikke overhead

SNM opstod i 2004 ved en samling af museerne Zoologisk Museum, Geologisk Museum, Botanisk Museum og Botanisk Have. Med tiden fik man også 5 centre, baseret på tocifrede millionbevillinger fra fonde.

Men siden 2014 har man kørt med store millionunderskud. Det skyldes bl.a. de eksterne bevillinger, som har givet store ekstraudgifter til med-finansiering. Fondene dækker kun 23 pct. overhead til følgeomkostningerne, mens der burde være 50-86 pct. Det fører til minus.

I 2013 blev der nedlagt 3 stillinger, fordi de ikke passede ind i ledelsens strategiplan. I 2016 blev der nedlagt 26 stillinger. Og nu står man med et nyt minus, som betyder at man skal spare 15 mio. svarende til 30 stillinger.

I mine øjne – og i de nuværende centerchefer - er SNM over en årrække blevet den lille med et akkumuleret underskud. Som altså nu ender med en fusion med Biologi-instituttet

Professor Morten Meldgaard

SNMs underskud har ført til krise, som SNM ikke kan løse selv. Dekanens løsning er strukturel, nemlig fusionen af Biologisk Institut og museet.

SNMs fem center-chefer gik ud med en skarp protest på POLITIKENs forside. Forskerne mener, at der er svag faglig begrundelse for fusionen, og at dekanens primære motiv er økonomisk.

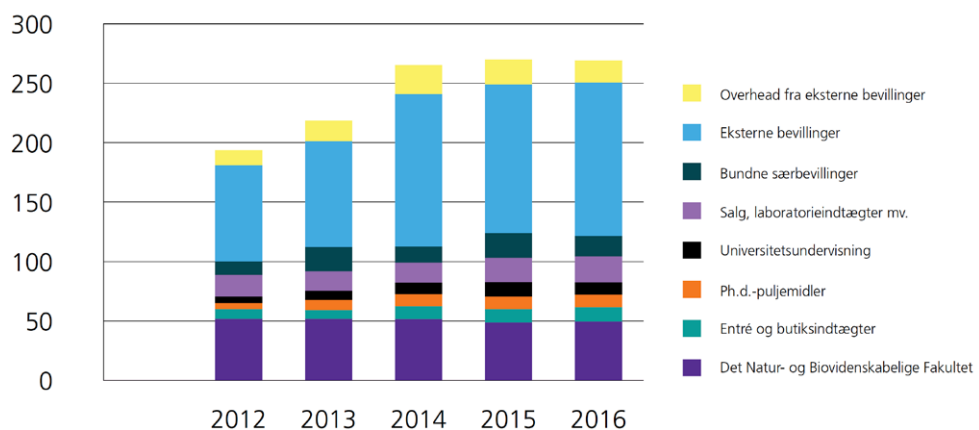
Dekanen: Målt på alle parametre ...

Grundlæggende hersker der også stor uenighed om, hvad der har ført SNM på afveje. Det er svært at få folk til citat, for det er en ømtålelig sag.

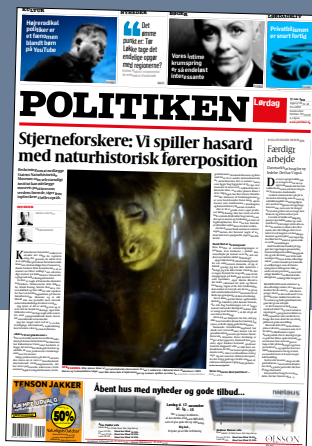
Dekan John Renner forklarer: ”SNM har haft og har et tocifret millionunderskud, som ikke vil forsvinde uden indgriben. Fusionen tjener dermed to formål. Dels skabes der en bæredygtig organisation og økonomi for at fremtidssikre SNM som hovedmuseum, herunder museets unikke og internationalt anerkendte samlinger. Dels samles og styrkes de videnskabelige miljøer ved fusionen, samtidig med, at vi bevarer den tætte kontakt mellem forskere og museet” (pr. email).

Dekanen afviste en arbejdsgruppes model med et fortsat selvstændigt SNM, men med en styrbar opdeling af forskningsøkonomi og en udstillingsøkonomien?

OVERSIGT OVER UDVIKLING I INDTÆGTSELEMENTER PÅ STATENS NATURHISTORISKE MUSEUM 2012-2016 (MIO. KR.)

SNM har en syg indtægts-struktur. Figuren fortæller, at den helt dominerende indtægt i 2016 stammede fra eksterne bevillinger, især fra de 5 centre. Der følger kun ca. 22 pct.'s overhead med, hvilket slet ikke er nok til dække de reelle omkostninger (KILDE: Årsregnskab 2016). Af budget 2018 fremgår, at den skæve indtægtsstruktur fortsætter. SNM regner med 128 mio. i eksterne midler, men kun 21 mio. i overhead, dvs. 16 pct. (Fakultetets budget 2018))

Dårlig ledelse?

Museet har underskud. Nogle siger, det skyldes ringe ledelse. Eks-direktør Morten Meldgaard er modig nok til at forklare sig

”Vurderet på alle faglige og økonomiske parametre er den udmeldte løsning den bedste løsning for Københavns Universitet, for SCIENCE-fakultetet og for den forskning og uddannelse, som vi skal levere. Det er også den bedste løsning for museet, der nu får mulighed for at fokusere på samlingsvaretagelse, publikumsformidling og planlægningen af brugen af de nye bygninger m.m.”, svarer dekanen.

Topforskernes protest i POLITIKEN siger, at den særlige tværfaglige konstellation på SNM slås i stykker, og de spørger, hvad der den faglige begrundelser for at fusionere SNM og Biologi?

”Jeg deler ikke den bekymring. Forskerne får adgang til nøjagtig de samme forskningsfaciliteter og samlinger som de har i dag. De kan vælge, om de vil være på Biologisk institut eller Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning. Uanset hvor forskerne vælger at være, er jeg overbevist om, at de vil fortsætte samarbejdet. Allerede i dag ser vi mange stærke samarbejder på tværs af institutterne – hvorfor skulle de ikke fortsætte?”

Uenighed på fakultetet

Mens der er voldsomme protester mod dekanens kriseløsning med en fusion. Det er ikke en populær beslutning. Topforskere fra museet protesterer mod modellen: Det er synd for SNM, for fusionen med Biologi slår den produktive synergi blandt museets forskere i stykker! Andre på fakultetet siger, at det er synd for biologi, for nu skal instituttet bidrage med at bløde ressourcer – fyringer – for at til at rydde op i SNMs kaotiske økonomi.

Men det afvises dog af dekanen.

SNMs regnskab i de seneste 5 år afslører, at man har puffet et underskud foran sig siden 2013. FORSKERforum har fået eks-direktør Morten Meldgaard til at stille op for at forsvare sine prioriteringer dengang (2007-14). Han understreger, at han har ikke dybere indsigt i de senere års udvikling:

”Underskuddet startede med nogle store ekstraudgifter, hvor SNM ikke fik fuld dækning. En oversvømmelse i 2012 som gik ud over kældre med geologiske samlinger som blev delvist kompenseret med ca. 2 mio. fra KU og merudgifter i forbindelse med flytninger og nybyggeri gav to cifrede millionudgifter. Det var uforskyldte særudgifter, som normalt ville blive betalt af KU som moderinstitution eller ved en særbevilling på finansloven. Men det gav ubalance i økonomien”, forklarer han, der i dag er menig professor på SNM.

”Den almindelige økonomiske ramme blev også beskåret. Der skete også en ændring af fakultetets økonomimodel, hvor museumsbidraget i 2014 blev nedsat med ca. 8 mio. Vi fik ikke vor forholds-mæssige andel af basistilskuddet. Samtidig fik museet mulighed for at undervise men det skete jo i konkurrence med institutter på fakultetet. Den budgetmodel fik store konsekvenser for SNMs økonomi”.

Forsknings-boost på forventet eftergevinst?

Udenfor SNM kritiseret SNMs prioriteringer. Man har taget store centre ind, uden at regne på følgeomkostningerne. Det ser ud som om, at man har investeret i forskning mod forventet efterbevilling på museums-indtægterne?

”Det er rigtigt, at der blev oprustet på forskningen og at vi kalkulerede med, at der ville give gevinst på museumssiden både fagligt og økonomisk. Og hvis man ser isoleret på forsknings-siden og centrene, så giver de ikke underskud.

Det er også lykkedes at skabe spændende museums-aktiviteter med gennemslagskraft. Men der har samlet set været nogle problemer med rammebetingelserne, der har betydet akkumulering af et underskud, som jeg imidlertid ikke tilskriver de almindelige prioriteringer, men derimod ændringer i rammebetingelserne og særlige forhold som nævnt: Udækkede skadesomkostninger, flytteudgifter, den nye budgetmodel m.m.”

Ringeløse

Nogle af FORSKERforums kilder siger, at SNM har været præget af ringeløse med nødløsninger, hvor man har puffet problemer foran sig, hvor budgettet har været pustet op af eksterne forskningsbevillinger, som ikke kalkulerede med medfinansiering og senere indlejring af faste stillinger osv.?

”Jeg vil gerne tage ansvar for situationen indtil 2014, herunder underskuddet dengang. Men kritikken om ’dårlig ledelse’ har jeg ikke hørt før og den kan jeg ikke genkende. Vi gjorde, hvad vi kunne inden for de givne rammer”, siger han. ”Hvad angår indlejringsstillingerne fra Grundforskningsfonden så oplever jeg, at disse projekter har medvirket til at forny og dynamisere museet positivt. Og jeg husker det sådan, at de hele tiden har været indarbejdet i strategien og i budgetter. Nu har jeg ikke set budgetter for de senere år, så jeg ved ikke, hvordan disse stillingsforpligtelser har været indarbejdet”.

Er der noget, som Meldgaard fortryder?

”Det er et godt spørgsmål. Og jo, jeg skulle have gjort en større indsats for at få reel dækning på skades-omkostningerne efter katastrofe-oversvømmelsen i 2012, enten fra KU eller ved en særbevilling på finansloven. Og så skulle jeg som direktør have protesteret mere mod fakultetets budgetmodel, som har vist sig at være til stor ugunst for museet”.

En ny europæiske forsknings- og udviklingsfond har set dagens lys og lokker nu danske universiteter med knitrerende euro-milliarder. Der er dog den lille detalje, at pengene skal bruges på forskning og udvikling af det europæiske forsvar. Vi skal med forskningens hjælp blive bedre til at slå fjenden ihjel.

Det formål afskrækker dog ikke danske universiteter. Ved en høring på Christiansborg i oktober appellerede **AAU-rector Per Michael Johansen** til politikerne om hjælp og samarbejde for at trække midler hjem fra European Defence Fund (EDF), som fonden hedder.

”Det kræver viden at være de bedste til at forsvare, og viden kan vi levere fra universiteterne. Det er vigtigt at universiteterne, forsvaret og politikerne finder sammen om finansiering til at udbygge den viden, forsvaret har,” sagde Per Michael Johansen ved høringen.

European Defence Fund har et samlet budget på 13 milliarder euro, hvoraf omkring en tredjedel er indrettet på forskning, og pengene begynder for alvor at trille fra fonden i 2021.

DTU-direktør: Vi skal frem i køen

AAU-rectoren havde ved høringen sel-skab af **DTU-direktør Kristian Pedersen fra DTU-Space**, og formålet med deres optræden var at skabe opbakning – og penge – til et fælles center, der kan koordinere samarbejdet mellem danske universiteter, myndigheder og virksomheder om det lobbyarbejde, der i første omgang skal til for at fiske midler i fonden.

”Det er som andre EU-midler: De lande, der vil gøre deres hoser grønne, kommer til at påvirke de ting, der sker. Vi står langt nede i køen, når der skal hentes penge hjem, så hvis vi ikke slår pjalterne sammen, har vi i hvert fald ingen chance for at få midler fra forsvarsfondens,” forklarer direktøren til FORSKERforum og henviser til, at Danmark generelt er en lille spiller på forsvarsområdet.

DTU har dog samarbejder inden for forsvarsindustrien. Blandt andet med virksomheden Terma, der er underleverandør til Danmarks nye F-35 kampfly. Kristian Pedersen nævner også materialeforskning og et samarbejde med Forsvarets Efterretningstjeneste om cybersikkerhed – et område, han tror bliver et stort tema, også i EDF.

Ifølge AAU-rector Per Michael Johansen er det i det kommende år, Danmark skal være på tærerne, hvis man vil være med i kampen midlerne: ”Vores opgaver bliver at få folk med i de komiteer, der udformer fondens calls, lige som vi også

AAU og DTU vil forske i krig

De vil gerne hente forskningspenge i militærfond. Men uni'er bør overveje de etiske grænser

havde succes med i Horizon2020”.

AAU har også en række samarbejdsflader med virksomheder inden for forsvarsindustrien, herunder Terma.

Enhver forsker skal lave etiske overvejelser om forskningen, og støder noget mod ens personlige moral, skal du ikke indgå i det projekt. Det er der selvfølgelig fuld forståelse for hos forskningsledelsen

**AAU-rector
Per Michael Johansen**

Kritisk AAU-rector: Etiske overvejelser for forskere

Men selv om forskningen altid kan bruge flere penge, er det ikke alle forskere, der er lige begejstrede ved at skulle ernære sig ved forsvarsmidler.

En af skeptikerne er Hans Hüttel, lektor i datalogi ved AAU. Han har tidligere kritiseret et samarbejde på hans eget institut med virksomheden ETI, der laver overvågningsudstyr til blandt andet Saudi Arabien.

”Der er da nogle overvejelser, man må gøre sig som forsker. For det første, om man vil leve med, at ens forskning kan bruges til udvikling af våben og koste menneskeliv. En anden ting er, om man vil gå på kompromis med det princip, at ens forskning skal være åbent tilgængelig

for alle,” siger Hans Hüttel.

Han frygter, at det vil være svært at lave uafhængig og kritisk forskning, hvis man er afhængig af samarbejder med forsvaret og forsvarsindustrien.

Etisk legitimering af teknologi-fremskridt

Ved høringen på Christiansborg blev det etiske aspekt også kortvarigt berørt. Her sagde DTU-direktør Kristian Pedersen: ”Det er ikke universiteternes opgave at forske i krudt og kugler, men vi forsker og udvikler teknologi, og den teknologi kan nogle gange bruges til noget civilt, og nogle gange til noget ikke-civilt. Anvendelsen af det er ikke noget, vi befatter os med. Vi udvikler teknologi, og så må I politikere besluttes, hvad den skal bruges til.”

Men så enkelt kan det etiske regnestykke ikke stilles op, mener **etikprofessor Jesper Ryborg** fra RUC.

”Jeg synes, det er svært at tage synspunktet: når bare jeg ikke selv har taget beslutningen om anvendelsen, har jeg min ryg fri. Det vil være som at sige, at det er problemfrit at have givet en jaloux ægte-mand en kniv i hånden, fordi han selv tog beslutningen om at stikke sin kone. Som videnskabsmand bør overveje: Er det sådan, at jeg som videnskabsmand gør det lettere for andre at træffe problematiske beslutninger?”

Ryborg anderkender dog også, at det kan være umuligt at forudse, om en teknologi vil blive brugt uetisk: ”Våben kan både bruges til at forsvare sig selv og hjælpe folk, der er i nød, men det kan naturligvis også misbruges. Nøjagtig som en mobiltelefon kan bruges til at ringe

(Foto: Lockheed Martin)

gs-teknologi

nser, siger professor i etik

efter en ambulance, men også til at detone-
nere en bombe.”

AAU vil lave etisk kodeks

På AAU har man planer om et sådant
etisk kodeks, siger rektor Per Michael
Johansen.

”Vi overvejer at kigge på et etisk
kodeks for, hvordan vores samarbejdsrela-
tioner med forsvars- og sikkerhedsområ-
det skal udformes. Også så vi kan hjælpe
vores medarbejdere til at afveje, hvad
der er fornuftligt og hvilke negative etiske
konsekvenser, der kan være ved at indgå i
et projekt. Det er noget, vi vil udarbejde,”
siger han.

Ifølge Per Michael Johansen har AAU
samarbejder med virksomheder inden
for forsvar og sikkerhed, men ikke med
våbenproducenter.

Kan rektor udelukke, at det sker?

”Jeg tror ikke, det vil ske, men man
skal aldrig sige aldrig, for mange virksom-
heder er jo store komplekser med datter-
selskaber inden for forskellige teknologier.

*AAUs samarbejdspartner Terma er
leverandør til F-35 kampflyet, og I har
sendt pressemeddelelser om studerende, der
sendes i praktik ved F-35 produktionen hos
Lockheed-Martin. Er der en etisk problem-
stilling her?*

”Det synes jeg ikke. De våbensystemer,
flyet udstyres med, er fremstillet og pro-
duceret et andet sted end hvor flyet bliver
lavet. Og de produktions- og materiale-
tekniske ting, vores studerende arbejder
med, er noget, der på sigt bliver en del af
den civile luftfartsindustri.”

*Uanset om man laver kanonen eller
radaren, medvirker man vel i produktionen
af et særdeles dødeligt våben?*

”Jeg vil ikke påstå, du har uret. Det er
jo flyet, der bærer våbnene frem. Så jeg vil
ikke nægte, at man kan have det syns-
punkt.”

Ledelser garanterer forskningsfrihed

Etiikprofessor Ryborg mener, universite-
terne bør overveje de etiske grænser for,
hvad forskere bør bidrage til. Eksempelvis
som man ser på medicinalområdet, hvor
lægeforeninger nægter, at deres medlem-
mer medvirker ved eksekveringen af
dødsstraf.

”Det er en form for generel og insti-
tutionel afstandstagen: det her vil vi ikke
lægge forskning til. Og det mener jeg
også, universitetet i dag skal gøre sig nogle
overvejelser om,” siger Jesper Ryborg.

Per Michael Jespersen slår fast, at
enhver forsker står fuldstændig frit i

forhold til, hvilke projekter, man ønsker at
medvirke i. Forskere må uden konsekven-
ser sige nej til at deltage i militær-relateret
forskning:

”Enhver forsker skal lave etiske over-
vejelser om forskningen, og støder noget
mod ens personlige moral, skal du ikke
indgå i det projekt. Det er der selvfølgelig
fuld forståelse for hos forskningsledelsen”.

Også DTU-direktør Kristian Peder-
sen garanterer, at forskere på DTU har
fuldstændig forskningsfrihed. Han fortæl-
ler, at DTU gør sig mange overvejelser
omkring valg af samarbejdspartnere, og
at man jævnligt siger nej eksempelvis til
henvendelser fra universiteter i Kina, fordi
man frygter at, at der kan ligge militære
interesser bag.

”DTUs ledelse siger hellere nej end
at rode os ud i noget, vi ikke kan stå inde
for.”

lah

Tyske universiteter siger fra

I Tyskland er man et skridt foran
Danmark i forhold til at overveje og
formulere principper om forskningens
forhold til krig og militær. En række
tyske universiteter og tekniske højsko-
ler har tilsluttet sig såkaldte civilklausu-
ler – ‘Zivilklauselen’ – hvor de forpligter
sig til udelukkende at beskæftige med
ikke-militær forskning.

Ydermere har fem ud af 16 tyske
delstater indarbejdet civilklausuler
som del af deres undervisningslovgiv-
ning, hvilket betyder, at alle offentligt
støttede forskningsinstitutioner skal
indordne sig under civilklausulens
principper.

Et af universiteterne med civilklausul er Universität Tübingen. Profes-
sor og institutleder Regina Ammicht
Quinn er tilknyttet universitetets
Center for Ethics in Sciences af Huma-
nities, og hun fortæller, at det trods de
gode hensigter er at kompliceret felt at
navigere i.

”Civil-klausuler betyder, at der ikke
skal foregå militær forskning og forsk-
ning i våben. Men det er ikke så nemt.
Vi har jo forskningsfrihed, så ingen
kan i princippet bestemme, hvad man
skal forske i. Samtidig har Tyskland et
lovbestemt forsvar, så man kan i ikke
finde lovmæssigt grundlag for at sige,
at man ikke skal hjælpe forsvaret med

at have det bedst mulige udstyr,” siger
Regina Quinn.

Dobbeltmoral

Tyske medier har i flere tilfælde skrevet
om universiteter, der trods deres
civilklausul har haft samarbejde med
forsvaret, og herunder også Tübingen.
I 2011 skrev avisen TAZ om et projekt,
som forskere ved Tübingen udførte for
det tyske forsvar omkring medicinsk
behandling af ofre for giftgasangreb.
Forskningslederen argumenterede for,
at det ikke var i strid med klausulen,
fordi det handlede om at forbedre
behandlingen af patienter.

”De, som forsker eksempelvis i
materiel, argumenterer typisk med, at
de ikke er herre over brugen af deres
forskning. Man kan ikke afholde sig fra
at producere knive, selv om knive kan
bruges til at dræbe mennesker. I Tübin-
gen betyder vores civilklausul at vi ikke
vil samarbejde med firmaer, der er
våbenproducenter. Men vi samarbejder
eksempelvis med Bosch om udvikling
af hjælpemidler til ældre mennesker,
selv om Bosch også har samarbejder
med våbenindustrien. Så det er svært at
skelne skarpt, hvem der udvikler våben
eller ej. Og det bliver endnu mere kom-
pliceret, når vi taler om ikke-materielle
produkter, eksempelvis software.”

CBS-professor med 'røverhistorie'

CBS skal have transparente retningslinjer, fordi professor 'glemte' at fortælle om 'interessekonflikter'. Men CBS-ledelsen har ikke forstået problemet, mener forskningseksperter

"CBS vil angiveligt klargøre retningslinjer for god forskningsetik og -kommunikation, fordi en professor har udvist åbenlys forsømmelighed. Det lyder jo meget godt, men jeg kan komme i tvivl om, hvorvidt CBS-ledelsen faktisk har forstået problemet og mener opstramningen alvorligt", siger professor emer. Heine Andersen, der er ekspert i forskningsfrihed og -etik.

CBS-ledelsens snak om 'åbenhed' og 'transparens' klinger hult, når forskningsdekan Søren Hvidkjær samtidig ikke vil svare på de otte spørgsmål til CBS-ledelsens håndtering af sagen, som FORSKERforum har sendt til ham med anmodning om interview (pr. e-mail).

"Det er meget urovækkende og svækker CBS's troværdighed, at CBS-ledelsen ikke er interesseret i at undersøge sagen til bunds og lære af den. Man giver uklare meldinger på, hvad man definerer som 'interessekonflikter'. Og den ansvarlige leder vil ikke svare på kritiske spørgsmål", forklarer professoren.

Dekanen nægter at besvare spørgsmål

Affæren tager afsæt i professor Steen Thomsens forskningsetik. Først skrev han et defensorat for Danske Bank i dagbladet BØRSEN uden at oplyse om, at hans forskning er finansieret af banken.

Fortilfælde: Landbrugsrapporten

Også i sagen med lektor Troels Troelsens kontroversielle landbrugsrapport havde CBS-ledelsen svært ved at finde sine ben. Da rapporten blev stærkt kritiseret af andre landbrugsforskere, prøvede CBS at ride stormen af ved at kalde den "foreløbig", selv om CBS havde udsendt pressemeddelelse på rapporten uden forbehold. Og da der kom nye belastende detaljer frem købte ledelsen sig tid ved at sende rapporten til undersøgelse i CBS' Praksisudvalg.

Men da det så blev bekræftet, at lobbyisterne i Bæredygtigt Landbrug havde været ghost-forfattere

“Det er grotesk, når CBS-ledelsen fastslår, at fordi man har en kontrakt med formel 'forskningsfrihed', så er der ikke tale om en mulig interessekonflikt – og så behøver man ikke oplyse om den?”

Heine Andersen

Og bagefter blev det afsløret, at han har 'glemt' at oplyse om sine finansieringskilder i noter til artikler.

Dekan Hvidkjær vil ikke besvare FORSKERforums otte konkrete spørgsmål til sagen. Han henviser – via en ansat – til den erklæring, som ledelsen har udsendt om konsekvenserne af sagen:

"CBS vil forny de eksisterende retningslinjer for god forskningskommunikation ... Direktionen og Akademisk Råd ønsker, at retningslinjerne eksplicit skal omtale krav om transparens... alle forskere skal offentliggøre deres forskning og eventuel bibeskæftigelse på cbs.dk."

på rapporten, skiftede ledelsen kurs. Rektor Per Holten-Andersen måtte lave brandslukning i DEADLINE, og rapporten blev trukket tilbage, fordi en styregruppe vurderede den som "ikke god nok" (januar 2017).

Affæren endte salomonisk med, at Troelsen blev frikendt for "uredelighed" hos CBS' Praksisudvalg, men han havde gjort sig skyldig i flere brud på "ansvarlig forskningspraksis". CBS-ledere slap for påtale for at slippe rapporten igennem. Og Troelsen blev sendt ud ad bagdøren ved, at han blev lypensioneret.

Sæt Danske B

KRONIK

Kritikken er haglet ned over Danske Bank fra medier og politikere, men det er en misforståelse at lade sig rive med af folkestemningen

Af Steen Thomsen, professor, Center for Corporate Governance, CBS

Danske Banks hvidvask-sag har uden tvivl været sommerens varmeste erhvervsstema. Det har sviret med spørgsmål og symptomer. Hvordan kunne det dog så gå galt? Hvor længe kan de – bestyrelsesformand Ole Andersen og adm. direktør, Thomas Borgen – holde? Hvorfor siger de ikke noget? Hvorfor gør de ikke noget? Medledningen har været noget af det mest ensidige i dansk erhvervshistorie. Kritikken er haglet ned i alle medier. Finanstilsynet har udsendt en kritisk redegørelse. Nationalbankdirektør Lars Rohde har følt sig kaldet til at kritisere. Erhvervsminister Rasmus Jarlov (K) var meget tidlig efter sin udrådelse ude med meget hård kritik. Sagen kan få konsekvenser ikke

bare f... hede f... guleri... til ska... det da... Der... selvfo... medie... kes an... ned. D... til me... et selv... tum. I... tråde... af beva... stemni... Fel... Fønt o... der – u... måtte... Danske... bestyre... vidat o... var eng... Der er... en filial... nogle få... forretn... kritiser... sessynd... hurtig... foregik... sen reg... baglogg... og for s... en whis... teme rev... det er ikk...

Professor emer. Heine Andersen undrer sig: "Det lyder jo meget fint med honnørord som 'god forskningskommunikation' og 'transparens'. Men CBS-ledelsen udsender samtidig uklare signaler, der sår tvivl om, hvorvidt ledelsen faktisk mener det alvorligt, eller om de bare vil have den aktuelle ballade parkeret".

CBS-professor forsvarede Danske Bank

Steen Thomsen er professor og bestyrelsesformand ved CBS' Center for Corporate Governance (CBS-CCG). Han kom under beskyldning, da han skrev en kronik i dagbladet Børsen, hvor han kritiserede mediernes dækning og myndighedernes håndtering af den verserende hvidvask-sag mod Danske Bank. Han anførte sin professortitel.

Hverken Thomsen eller CBS' ledelse mente dog, at han havde gjort noget forkert, da MAGISTERBLADET afslørede, at han ikke havde fortalt om sit centers forbindelser til banken. Hans center modtager nemlig millionstøtte fra Danske Bank, og han afholder master-kurser sammen med bestyrelsesformand Ole Andersen fra Danske Bank.

Eksterne eksperter mente derimod, at han havde pligt til at varedeklare sin relation, fordi forskere skal fortælle om deres mulige habilitetsproblemer.

Professoren 'glemte' finansieringskilder

Senere afslørede MAGISTERBLADET, at Steen Thomsen har undladt at angive finansieringskilder i syv artikler, herunder tre peer-reviewed artikler.

Han har fået millioner fra Danske Bank og 8,4 mio. fra flere erhvervsdrivende fonde, herunder NOVO og Lundbeckfonden. Artiklerne forholder sig generelt positivt til fondene.

I forhold til de publiceringsetiske retningslinjer, som de fleste tidsskrifter opererer med, har han pligt til at oplyse om mulige interessekonflikter. Og eksperter

Bank fri fra gabestokken

for Danske Bank, men for
næringslivet at fortsætte
de for hele erhvervslivet og
næske samfund.
er noget utydeligt og
støtstøtende ved den slags
sager, hvor kritikerne flok-
ker sig på den, der ligger
i midten af den. Men i den
indledningen sig selv bliver
dele kapabel og har været med
til at skabe en turaroud, der
gjorde Danske Bank i stand til
at lægge finanskrisisens nærhedsop-
levelse bag sig.

Det er til at forstå, hvorfor
journalister bliver optaget af deres
stof og forsøger at lægge mak-
simalt pres på bankens ledelse.
Men i spørgsmålet om ledelsen
af Danmarks største bank må og
skal der være andre forhold, der
kommer i første række, først og
fremmest hvem der bedst er i
stand til at lede banken fremover.
Samme ledelse anses for sæn-
des kapacitet og har været med
til at skabe en turaroud, der
gjorde Danske Bank i stand til
at lægge finanskrisisens nærhedsop-
levelse bag sig.

var simpelt hen ikke det samme
fokus på hvidvask for fem-ti år
siden. Selv regelgrundlaget var
et andet.
Næsten alle internationale
virksomheder kommer trods de
bedste intentioner og forholds-
regler på et tidspunkt til at op-
leve lignende snyd og bedrag,
simpelthen fordi erhvervsøklima

gve ledelsen en ræffel og så se at
komme videre.
Svært at trænge igennem
"Men hvorfor gør de ikke noget?"
Det er værd at gøre opmærksom
på, at der i dag i Danske Bank er
omkring 1.000 mennesker be-
skæftiget med hvidvask ud af
samlet set 20.000. Det er rigtig
mange. Hvor mange har man
tæret sig, der skal være? 2000?
Ijalt på det noget? Det er værd
at bemærke, at i Estland i dag i re-
altiteten er fortid i Danske Bank.
"Men hvorfor gør de ikke noget?"
Her kan man indvende, at det
er svært for banken at komme
igennem med andre budskaber,
når medierne helt ensidigt in-
sisterer på at komme den i ga-
bestok. Ville det så være godt at
fremklynke bankens undersø-
gelser? Når der nu meldes noget
id, skal det nok gerne være hele
historien.
Den tyske filosof **Wittgenstein**
sagde: "Wo man nicht spre-
chen kann, darüber muss man
schweigen". Når man ikke ved no-
get, må man hellere holde mund.
Hvis ikke bare Danske Bank, men
også medier og kommentatorer
fulgte den politik, ville der være
langt flere avisartikler, rita de
ville være mere læseværdige.
Konklusion: Det er en mis-
forståelse at lade sig sig rive med af
folkestemningen.

Hvad er interessekonflikter?

Af **WILEY ONLINE LIBRARY**s ret-
ningslinjer for pligtige oplysninger til
forfattere står der utvetydigt, at forfattere
skal oplyse ”**potentielle kilder til inter-
essekonflikter**”, og det anføres, at hvis
forfatteren ikke har konflikter, skal dette
også erklæres.

Heine Andersen: ”Enhver forsker ved,
at man har pligt til at varedeklare sin
artikel, og man skriver jo under på ’tro og
love’. Men Thomsens manglende oplys-
ning i to-fem tilfælde er jo utvetydige og
umisforståelige. Hvordan kan dekanen
acceptere Thomsens forklaring, når det
ikke bare er sket i et tilfælde men i fem, så
der er et mønster?”

Forskningsdekanen vil ikke besvare
spørgsmålet.

Grotesk CBS-fortolkning af ’interessekonflikt’

Heine Andersen mener, at CBS-ledelsen
tager alt for let på de principielle aspekter
i sagen. Man har sin helt egen definition af
”interessekonflikter”. Det fremgår nemlig
af CBS-ledelsens kommentar til sagen,
at man ikke mener, at Steen Thomsen
har tiet om interessekonflikter, for der er
ingen interessekonflikt:
”Da bevillingerne til fondsprojektet
er givet som donation med uindskræn-
ket forskningsfrihed, mener CCG ikke,
at der er tale om interessekonflikter”
(redegørelse til MAGISTERBLADET 1.
nov).

Heine Andersen siger: ”Thomsens
forskningscenter og CBS-ledelsen roder
rundt i begreberne. Deres fortolkning af
'interessekonflikt' afviger helt fra almin-
deligt anerkendte standarder, som handler
om deklarering af potentiel økonomisk
eller personlig afhængighed, som man
SKAL oplyse om. Det er grotesk, når
CBS-ledelsen fastslår, at fordi man har en
kontrakt med formel 'forskningsfrihed', så
er der ikke tale om en mulig interessekon-
flikt – og så behøver man ikke oplyse om
den?”

Professor Thomsen fastholder: ”Eks-
tern finansiering indebærer ikke i sig
selv en interessekonflikt. Det afhænger
blandt andet af, om forskerne har fuld
forskningsfrihed, hvilket vi har haft i det
projekt, der finansierede de pågældende
artikler. Vi mener derfor ikke at vi har
interessekonflikter, som skal påtales
særskilt ud over at finansieringskilderne
burde have været offentliggjort.

Heine Andersen er helt uenig og
spørger om CBS's tilgang betyder, at CBS
opererer med flere typer kontrakter. Nogle
med ”forskningsfrihed”. Og andre uden,
dvs. ”mundkurvskontrakter” med tavsheds-
klausuler?

Heller ikke disse spørgsmål vil dekan
Hvidkjær svare på.

CBS-ledelsen: Nok med henvisning

Heine Andersen undrer sig også over, at
CBS' svar angiver, at ”**man normalt sæt-
ter en fodnote plus et link til projektets
hjemmeside mv. ind i artiklen**”.

”De mener tilsyneladende, at det er
nok bare at angive et overordnet link til
Thomsens center eller projekt AA. Så skal
læseren jo lave selvstudium i, hvem der
faktisk har finansieret. Så det er absolut
utilstrækkeligt at anføre et link – man skal
anføre den konkrete finansieringskilde, fx
Danske Bank, landbruget eller medicinal-
firmaer”.

Kulturen på et ’business-universitet’?

FORSKERforum kan ikke få oplyst om
professor Thomsen har fået en løftet pege-
finger, en næse eller en påtale.

Heine Andersen har en oplevelse af, at
CBS-ledelsen ikke vil til bunds i sagens
principielle aspekter:

”Jeg er ret fundamentalistisk hvad
angår forskningsfrihed og -etik, og det
mener jeg også, ledelser burde være. Men
CBS-ledelsens vilje til at trænge til bunds
i sagen for at lære af dens principielle
aspekter er tilsyneladende begrænset. Ret
beset er affæren nu blevet så uklar, at den
burde oplyses af CBS' Praksisudvalg. Her-
fra siger formanden ifølge presse-referater,
at Praksisudvalget ikke kan tage sager op
'af egen drift'. Selvfølgelig kan udvalget
det, hvis de eller forskningsdekanen vil”.

Og så slutter emeritus-professoren, der
selv har været ansat på Handelshøjskolen-
CBS i 19 år: ”CBS vil gerne have ekstern
finansiering. Men sagen lugter af en dårlig
CBS-kultur, hvad angår klare normer for
uafhængighed og ’armslængde’. Nogle
ansatte og ledelsen har svært ved at finde
balancen mellem uafhængighed og at
være ’et erhvervsvenligt business-univer-
sitet”.

Steen Thomsens famøse artikel i BØRSEN.

vurderede, at han ikke overholder de
internationale retningslinjer for ansvarlig
forskningspraksis.

Professoren erkendte at have begået
'fejl' i to tilfælde. Han forklarer, at når
man skal igennem blind-review anonymi-
seres forfattere og acknowledgements over
for review'ere. Og de indsættes så igen
bagefter, men det glemte han.

Heine Andersen: 'En røverhistorie...'

Heine Andersen undrer sig over, at en
erfaren professor som Steen Thomsen
ikke kender de etiske retningslinjer for
publiceringer. Og han undrer sig over,
at forskningsdekanen og institutlederen
accepterer Thomsens bortforklaring:

”Thomsen burde vide – uanset det
enkelte tidsskrifts anvisninger – at for-
skere altid skal oplyse, hvis der kan være
interessekonflikter. Nu kalder han det så
en fejl i det konkrete tilfælde og kommer
med en sammenflettet røverhistorie og
bortforklaring om, at det skete som led i
at ’anonymisere manuskriptet’. I stedet for
at redegøre klart om sine finansierings-
kilder, som han skal, står der jo nærmest,
at han prøver at ’anonymisere’ dem,” siger
Heine Andersen.

Thomsen har ingen kommentarer til
dette.

Heine Andersen: ”Jeg vil ikke sætte
mig til doms over Thomsen på forhånd.
Men jeg forstår ikke, at dekanen tilsynela-
dende har accepteret Thomsens forklaringer
som ’fejl’ eller sjuusk. Sagen er i sig selv
ikke stor, men Thomsens forklaringer og
ledelsens håndtering gør den så principiel,
at den burde undersøges – allerbedst af
CBS' praksisudvalg”.

Det er helt grundlæggende forskningsetiske spørgsmål, der er på spil i den fejde, der udspiller sig omkring den internationale Cochrane-organisation. Og stridens omdrejningspunkt er dansk.

Peter Gøtzsche som er læge, klinisk professor og chef for Nordic Cochrane Center ved Rigshospitalet, blev i slutningen af september ekskluderet fra Cochrane af den bestyrelse, han selv var en del af. Ekskluderingen blev besluttet med seks stemmer mod fem, og konsekvensen blev, at de fire bestyrelsesmedlemmer ud over Gøtzsche, der var imod ekskluderingen, trak sig fra bestyrelsen i protest.

Den officielle forklaring på eksklusionen, som Cochrane selv skriver på sin hjemmeside, beskriver det som resultatet af "et adfærdsmønster" hos Gøtzsche, der længe har været et problem, og som strider mod Cochranes principper i forhold til "integritet, tilregnelighed og lederskab". Teksten fortæller også om en strid mellem Gøtzsche og Cochranes ansatte direktør.

Senere er han blevet "fritaget for tjeneste" på Rigshospitalet.

Finansiering fra medicinal-industrien?

"Der har været splittelse om, hvordan man skulle køre hele Cochrane-organisationen. Peter har især været utilfreds med direktøren, der har kørt en linje, og Peter har kørt en anden," forklarer **Jacob Rosenberg**, der er læge og videnskabelig redaktør i Ugeskrift for Læger.

Et af stridspunkterne i Cochrane-ledelsen handler om, hvorvidt man kan stole på læger, der forsker med støtte fra medicinalindustrien.

"Da Gøtzsche var med til at stifte det her for 25 år siden, måtte man ikke deltage i Cochrane-reviews, hvis man havde interessekonflikter, altså modtog støtte fra industrien. Men med årene har man accepteret, at nogle af review-forfatterne godt kunne have en interessekonflikt, hvis bare de deklarerer den åbent. Så der er sket et skred, og det er Gøtzsche svært utilfreds med, og det er noget, han har brokket sig meget over," forklarer Jacob Rosenberg, der mener, man kan argumentere for begge parters standpunkter.

"Der er nogle specialeområder, hvor du næsten ikke kan finde forskere, der ikke har interessekonflikter. Det er dyrt at lave forskning, så man er nødt til at have industrisamarbejde. Men så er der også nogle områder, hvor man sagtens kan finde folk, der ikke har interessekonflikter."

Etisk fejde i medicin

Professor Peter Gøtzsche er ekskluderet fra den internationale Cochrane-organisation i en bitter strid mellem idealister og pragmatikere.

Gøtzsche: De vil undgå åben debat

Gøtzsche selv mener ikke, det er hans person, det handler om.

"Det er ikke en kamp omkring mig. Jeg er bare symptomet på, at der er noget helt galt i Cochrane. Den igangværende kamp vil fortsætte, også uden mig. Vi har en CEO, som har alt for meget magt, også over bestyrelsen, og som fokuserer på 'brand', 'product' og 'business' i stedet for på videnskaben, som om vi var et medicinalfirma," siger han.

Ud over diskussionen om den interne linje i Cochrane har Peter Gøtzsche også bragt sig på kant med organisationen med to bøger. Den ene med et voldsomt angreb på brugen af psykofarmaka, som Cochrane efterfølgende var ude og tage afstand fra. Den anden med en kritik af en analyse af hpv-vaccinen, foretaget af andre Cochrane-læger. Især det sidste tror Gøtzsche selv har været afgørende for eksklusionen.

"På det møde, der førte til min eksklusion, blev hpv-sagen taget op mange gange som eksempel på min påståede dårlige opførsel. Bestyrelsen mente, at sådan kritik skulle holdes internt, hvilket vi og mange andre mener er ødelæggende for en videnskabelig organisation. Videnskab fremmes ved åbne debatter, ikke ved at lægge låg på kritik," siger han.

Kritiker: Han har mistet jordforbindelsen

At Peter Gøtzsches personlighed ikke spiller en rolle, er redaktør Kristian Lund på det private Medicinsk Tidsskrift dog ikke enig i. Kristian Lund har været en markant kritiker af Gøtzsche og har også haft en tvist med ham i form af en pressenævns sag. Lund bryder sig ikke om Gøtzsches hårde retoriske stil, som eksempelvis når han kalder medicinalindustrien for "organiseret kriminalitet".

"Jeg har holdt konferencer, hvor folk ikke ville på scenen, hvis Gøtzsche kom. Det er ellers hårdføre folk, men de vil ikke tale, at han står og råber ad dem. Og jeg mener, det er et problem for lederen af et Cochrane-center, når folk ikke gider tale med ham," siger Kristian Lund.

Han erkender, at Peter Gøtzsche med sine ideologiske og næsten rebelske synspunkter spiller en vigtig rolle i den faglige debat.

"Debatten har brug for en, der er uafhængig af industrien, det kan jeg ikke være uenig i. Men en mand, der på en konference siger, at samtlige danske speciallæger er i lommen på medicinalindustrien – det er jo ikke evidens, det er bare en afsindig provokation. Jeg synes, han har mistet jordforbindelsen."

Gøtzsche selv mener ikke, han er for voldsom i sin retorik: "Jeg kalder en spade for en spade, og det er der mange, der ikke bryder sig om. Det er meget svært at ændre noget i sundhedsvæsenet, så man er undertiden nødt til at tale lige ud af posen, ellers sker der ikke nogen forandringer. Der er jo så mange, der har økonomiske eller andre interesser at forsvare."

Støtter: Han er en fighter

I dag er Gøtzsche altså formelt ikke en del af Cochrane, og det har videre ført til, at Rigshospitalet har suspenderet ham fra hans chefstilling i Nordic Cochrane Center. Det kan ligne en ulige kamp mellem en ugleset danske læge, der job- og ressourcemæssigt er sat i karantæne, og en international forskningsorganisation med medicinalindustrien i ryggen.

Men Gøtzsche har også sine trumfkort. Først og fremmest et formidabelt netværk. I øjeblikket cirkulerer en underskriftsamling med mere end 4000 navne i de medicinske miljøer, og blandt Gøtzsches

Medicinalforskningen

Internationale Cochrane-organisation. Bagved ligger en
atikere i forholdet til medicinalindustrien

støtter kan tælles chefredaktøren for British Medical Journal, et af verdens mest indflydelsesrige akademiske tidsskrifter, og David Hammerstein, tidligere EU-parlamentariker, der sad i Cochrane-bestyrelsen, men nu har trukket sig.

”For alle dem, der ikke synes om medicinalindustrien, er han en frihedskæmper. Jeg har også interviewet tyske og britiske Cochrane-folk, der syntes, det var forkert at smide ham ud, og det må man tage alvorligt. Jeg tror ikke, Peter

får comeback i Cochrane-sammenhæng. Men jeg tror sagtens, han kan rejse sig og fortsætte sit virke et andet sted. Ingen tvivl om, at han er en fighter af rang, så jeg tror bestemt ikke, vi har hørt det sidste,” siger Kristian Lund.

Ny organisation på vej

Spørgsmålet er, om Gøtzsche er på vej til at skabe en ny organisation som alternativ til Cochrane. Det antyder han kraftigt over for Forskerforum.

”Flere centre og personer trækker sig derfor ud af Cochrane-samarbejdet i øjeblikket. Det er umuligt at forudsige, hvor denne krise ender. Min vurdering er, at det ikke ser godt ud, og at der er behov for noget andet,” siger han og henviser til et møde den 29. november i EU-Parlamentet med titlen, hvor udviklingen i Cochrane vil blive diskuteret, og hvor Gøtzsche selv er blandt oplægsholderne.

lah

'Fritaget for tjeneste

- forspil til fyring på Rigshospitalet?

Bølgerne går højt i medicinske kredse, efter at lederen af Nordisk Cochrane Center, Peter Gøtzsche, i november blev "fritaget for tjeneste" af Rigshospitalet. For hvad er egentlig grunden? Kan man fyre en forsker for at være uregerlig? Det vil Rigshospitalet ikke svare på.

”Rigshospitalet har intet at tilføje, idet vi ikke kommenterer på personsager,” lyder det fra pressechef Marianne Uldall Jepsen.

Peter Gøtzsche fortæller selv, at han som begrundelse har fået, at Rigshospitalet har "mistet tilliden til, at jeg fortsat kan lede centret".

Det er dog en almindelig antagelse, at det er en bevillings-juridisk problemstilling, som Rigshospitalet er rendt ind i, efter Peter Gøtzsche i september blev ekskluderet af den internationale Cochrane-forening. Nordisk Cochrane Center er finansieret af en fast bevilling på finansloven. Men hvis Gøtzsches ekskludering gør, at centret mister retten til at bruge navnet Cochrane, vil det formentlig bringe hele bevillingen i fare.

”Der er ingen mistanke om, at han har snydt med forskning, taget af kassen, eller

hvad man ellers bliver fritstillet for, så det må handler om noget organisatorisk, og det peger på, at det bringer bevillingerne i farezonen, at han er smidt ud af Cochrane,” siger **Jacob Rosenberg**, læge og videnskabelig redaktør på Ugeskrift for Læger.

Lurende fyring?

Flere undrer sig dog over Rigshospitalets midlertidige tjenestefritagelse og den manglende meddelsomhed, der har været om sagen.

”Det er et mærkeligt skridt at tage, og man kan ikke lade være at tænke: Hvad foregår her? Hvis de synes, han ikke skal være der, skal de jo afskedige ham. Så man kan overveje, om de er bange for, at det vil være en uberettiget afskedigelse,” siger **Kristian Lund**, redaktør på Medicinsk Tidsskrift.

Gøtzsche selv mener ikke, det er en plausibel grund, Rigshospitalet har givet for hans suspendering. Han og hans tilidsmand arbejder nu for at forhindre en fyring.

”Sagen er ikke afgjort. Jeg er suspenderet og håber, jeg kan vende tilbage til mine videnskabelige aktiviteter i

Peter Gøtzsche

Cochrane-centret,” siger Gøtzsche, der satser på at kunne blive på centeret i en rolle, hvor han ikke er direktør.

Kan det hænge sammen at arbejde på et Cochrane-center, når man ligger i krig med bestyrelsen?

”Jeg er ikke i krig med bestyrelsen. De har jo ekskluderet mig. Det betyder, at der skal være en anden Cochrane-direktør i Danmark, men jeg kan godt fortsætte med at lave og opdatere Cochrane-over-sigter, hvilket jeg agter at gøre. Jeg kan også fortsætte mit videnskabelige arbejde i Cochrane-centeret. Der er ikke nogen regel om, at man skal være medlem af Cochrane for at arbejde i et Cochrane-center.”

Kolde hænder bag trombolysen

ØKONOMI. Lars Holger Ehlers lavede den økonomiske analyse af en mere effektiv behandling af hjerne-blodpropper

Bag det store danske sundheds- og behandlingssystem ligger benhårde politiske prioriteringer af, hvilke behandlingsformer der giver mest værdi for pengene. Og bag de prioriteringer ligger – i bedste fald – beregninger. Sådan nogle laver professor Lars Holger Ehlers fra Institut for Økonomi og Ledelse på AAU. Og den beregning, der har betydet mest for ham, var dengang han var med til at få indføre trombolysen-behandling i Danmark.

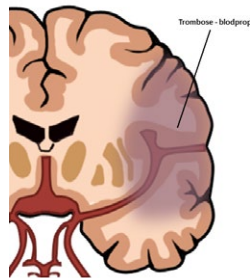
Trombolysen bruges til akut behandling af blodpropper i hjernen. Den akutte behandlingsform gør, at risikoen for varige mén er meget mindre. Til gengæld koster den på offentlige budgetter på grund af oprettelsen af trombolysen-centre og læger i vagtberedskab.

”Min rolle var som økonom at være med på et forskerhold, der skulle lave tværfaglige beslutningsgrundlag, og jeg skulle simpelthen beregne, om det kunne svare sig. Hvad ville det koste ekstra, og hvad fik vi for det? Det var et enormt spændende regnestykke, og det er nok der, jeg for alvor tænker som forsker, at her er noget, der er spændende at lave, som jeg kan bruge i min karriere,” fortæller Lars Holger Ehlers.

Raske mennesker er billigere

Indførelsen af trombolysen-beredskabet ville koste omkring 40 millioner kroner, husker han. Men til gengæld ville samfundet spare penge på, at færre ville få fysiske mén af deres blodpropper.

”Øvelsen er at regne det hele ud. Det er ikke kun spørgsmål om, hvad der sker på et sygehus, du må brede sigtet ud til hele samfundet. I den her case kunne man på grund af den hurtige behandling redde noget hjernevæv, der ellers ville blive

ødelagt og medføre, at patienterne fik handicaps og ikke kunne komme tilbage på arbejdsmarkedet,” siger han.

Men omkostningen i kroner og øre er ikke den eneste enhed, der regnes ud fra. En anden enhed er qaly – quality-adjusted life year – en måleenhed for leveår med sundhedsmæssigt god livskvalitet. Afvejningen, når man skal prioritere sundhedsomkostningerne, er groft sagt, hvor man får flest qaly for hver krone.

”Udgangspunktet er, at vi har et sundhedsbudget, hvor der ikke er penge nok. Så det handler om at få mest sundhed for de penge, der er. Og det sikrer vi ved at se på omkostningerne ved at behandle i forhold til, hvor mange gode leveår man opnår, og så kan man prioritere.”

Intuitivt rigtigt

Med beslutningen om at indføre et nationalt trombolysen-beredskab fik Lars Holger Ehlers en lille aktie i, at langt flere patienter i dag overlever blodpropper i hjernen uden svære mén. Og øvelsen kom også til at tegne en retning for hans eget videnskabelige arbejde siden.

”Der er noget intuitivt rigtigt i at skabe et grundlag af viden, når der skal træffes beslutninger. Politikerne indfører rigtig mange ting, hvor de ikke ved, hvor meget sundhed vi egentlig får for pengene – supersygehuse, nye nationale kvalitetsprogrammer, kræftpakke 3, 4 og 5. Det er tænkeligt, at vi kunne have fået meget mere sundhed og værdi for pengene ved at gøre noget helt andet. Så det tiltaler mig, at der er en måde at regne ud, om det er en god idé. Desværre bruger man den alt for sjældent.”

VOX-POP

Hvad er dit vigtigste forskningsresultat og hvordan kom du frem til det, lød FORSKERforums spørgsmål til forskere på forskellige fagområder.

Matematisk poppede op

MATEMATIK. Jørgen Bang-Jensen var

han pludselig faldt over en ny klas

”Forskning kommer ikke, når man gerne vil. Det kommer, når det ikke kan lade være med at komme.”

Sådan siger matematikeren Jørgen Bang-Jensen om den eftermiddag i 1988, hvor han sad og nørklede med et matematisk problem og så nærmest tilfældigt faldt over det, han i dag betragter som sit største forskningsfund: lokal semikomplet digraf.

Bang-Jensen er i dag professor i matematik ved SDU. Hans forskningsområde er grafteori – en matematisk disciplin, der blandt andet kan bruges til at skabe datalogiske algoritmer, der kan løse opgaver som skemalægning, ruteplanlægning og jobtilforordning.

Som ung postdoc var Jørgen Bang-Jensen i 1988 på ophold ved Simon Fraser University i Vancouver. En dag sad han i arbejdsværelset i det hus, han havde lejet, og arbejdede med en problem inden for den graf-type, der hedder turneringer. De grafer har en række egenskaber, blandt andet at man kan løse den såkaldte hamilton-vej, som handler om, at alle punkter i grafen kan forbindes uden overlap.

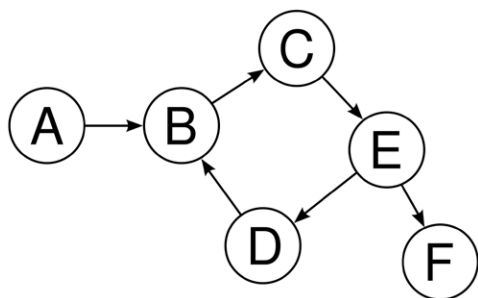
Flere grafer, der kan det samme

”I virkeligheden var jeg kørt lidt fast, fordi jeg forsøgte at bevise noget andet om turneringer. Så prøver man nye metoder, og så var det, jeg tænkte: Måske behøver grafen ikke være en turnering? Måske er det nok, at punktets udenboer og indnaboer inducerer en turnering? Så overvejede jeg, hvilke grafer der har de egenskaber, og så satte jeg mig ned og tegnede og fandt hurtigt ud af, at eksempelvis den der hamilton-vej kunne løses på nøjagtig samme måde som turneringer. I løbet af en eftermiddag fandt jeg ud af, at det her var nok en interessant klasse af grafer at kigge på,” fortæller Jørgen Bang-Jensen.

Det, han næsten i en håndvending havde fået defineret, var en ny klasse af grafer, der har mange af de sammen egenskaber som turnering-graferne. Klassen var en variation af det, man kendte som

sk løsning af sig selv

ved at løse et helt andet problem, da
sificering af matematiske grafer

Grafteori er et matematisk problemkompleks om sammenkædning af punkter.

semikomplette digrafer, og den fik navnet lokal semikomplet digrafer.

”I en lokal semikomplet digraf er kravet meget mindre end til en turnering, men mange af de samme egenskaber gælder stadig. Så klassen af digrafer, jeg fandt, er enormt meget større end klassen af turneringer og semikomplette digrafer, som er en udvidelse af turneringerne,” siger Jørgen Bang-Jensen, der selv kalder det et rent tilfælde, at det indfald pludselig kom til ham den dag.

Et nyt studiefelt

Fundet af lokal semikomplet digraf var et væsentligt bidrag til forskningsfeltet og har siden været en rød tråd i Bang-Jensens forskning.

”Min vejleder rådede mig til at arbejde videre med det her, og efter et par måneder havde jeg lavet nok til at indsende det til tidsskriftet, hvor det blev publiceret. Siden har det fået over 100 citationer, hvilket er meget inden for matematik. Jeg fortalte også om det i nogle foredrag, blandt andet i et matematisk forskningscenter i Tyskland, der hedder Oberwolfach, og der var flere, der satte deres ph.d.-studerende til at arbejde med det. Der var to – en i Canada og en i Tyskland – der lavede ph.d. udelukkende om det her emne, og de blev tætte samarbejdspartnere for mig.”

Så sent som i år udgav Jørgen Bang-Jensen som redaktør bogen *Classes of directed graphs* på Springer-forlaget.

Definitionen af en betydning

SPROG. Mange års arbejde med fremmedsproglig kommunikation fik Jan Engberg til at overveje, hvor forståelsen af et begreb kommer fra

Betydning af et ord ligger ikke i ordet. Den opstår som noget, vi bliver enige om. Det er, naturligvis stærkt forsimplet, den forskningsmæssige erkendelse, tysk-professor ved AU Jan Engberg trækker frem som sin vigtigste og det, der har haft mest gennemslag i hans fagmiljø.

Jan Engberg arbejder med fremmedsproglig erhvervskommunikation, herunder juridiske tekster, hvor fortolkningen af et enkelt begreb kan gøre hele forskellen. Det kan skabe misforståelser når der oversættes mellem to forskellige sprog, men når de samme tekster skal oversættes mellem 24 sprog, som det sker i EU-samarbejdet, kan det gå helt galt.

”Der, hvor der går rod i EU-systemet, er, når begreberne giver forkerte billeder, og man ikke har samme forståelse af, hvad de betyder. Det er noget, man nogle gange oplever i domstolssystemet,” fortæller Jan Engberg.

Engelske fiskere fuskede

Han giver som eksempel en retssag, hvor nogle engelske fiskere troede, de kunne omgå deres fiskekvoter ved at sejle ind i polske farvande og betale polske fiskere for at stå på indfangning af fiskene. Herefter trak de engelske fiskere selv nettene op af vandet og sejlede hjem til de britiske øer med fyldte lastrum.

”Fidusen var, at der var en formulering i det engelske direktiv, der gjorde, at det var indfangning af fiskene – ikke om man trak dem op – der var afgørende for, om det var polske eller engelske fisk. EU-domstolen måtte så ind og slå fast, at der bag direktivet lå en grundlæggende enighed om, at det handlede om at fiske og ikke om de enkelte dele af fiskeprocessen.”

Den slags problemstillinger har Jan Engberg studeret i en årrække, og det har fået ham til at reflektere over, hvornår og hvordan man kan fastlægge betydningen af et begreb. Hans forskningsmetode har blandt andet været at sammenligne den måde, et begreb bruges i forskellige tekster, og på teksternes argumentation omkring begrebsforståelsen.

Når et begreb i EU oversættes til 24 forskellige sprog, kan betydningen hurtigt komme til at variere.

Fornemmelse af noget vigtigt

”Ved at studere brugen af begreber over tid kan man se, at der er en bevægelse. Der opstår en konsensus, fordi man bliver enige om en måde at bruge begrebet på. Så det, jeg har arbejdet mig frem til, er, at man bedst kan forstå et begreb som værende et mødested af noget viden, som folk, der er i kontakt med hinanden, har. Når mennesker bruger et begreb i deres samtale, taler de sig frem til at mene det samme.”

Jan Engberg formulerede sine tanker i en artikel, som lidt utraditionelt blev bragt i det juridiske tidsskrift *Brooklyn Journal of International Law*, og som siden er blevet rigt citeret. Det var ikke en lysende pære, der pludselig poppede op for ham. Men mens han sad og arbejdede med artiklen, havde han alligevel fornemmelsen af, at her havde han fat i noget, der kunne gøre i en forskel.

”Jeg er ikke i en branche, hvor man på den måde finder nye erkendelser. Men at jeg læste, hvad andre havde skrevet, og så det, at jeg følte, at her faktisk var stof til at skrive en længere artikel, gjorde, at jeg følte, at her var noget vigtigt.”

lah

Kontrakter, der smager af mere 7 års uvished

JURA. Kim Østergaard har udviklet en måde at tænke kontrakter som noget, der fremmer, og ikke hæmmer et samarbejde

Hvad kan jura lære af økonomi? Det spørgsmål sad juristen Kim Østergaard og hans kollega økonomen Bent Petersen og funderede over, da de sammen skulle overtage et kursus om kontraktindgåelse på CBS' erhvervsjuridiske kandidatuddannelse.

Ikke så lidt, fandt de ud af, og så gik de i gang med at forske og udvikle det fag, der hedder strategisk kontrahering. Et arbejde, som professor mso Kim Østergaard ikke tøver et sekund med at fremhæve som hans vigtigste forskningsfund.

”Der er et paradigmeskifte både nationalt og internationalt for at se på, hvordan man kan bruge kontrakten til at skabe værdi. Strategisk kontrahering skal ses i forhold til det, vi nu vælger at kalde konventionel kontrahering. Tankegodset er, at vi bruger økonomisk teori til at kvalificere den måde, vi tænker juridisk på. Fokus er på, at kontrakten skal skabe merværdi,” fortæller Østergaard.

Kontrakt-hjælp til samarbejde

Ønsket om at skabe merværdi kan lyde banalt, men det er det ikke, for i konventionel kontrahering er fokus i langt højere grad at beskytte sine egne interesser. Og det er sjældent noget, der fremmer samarbejde og værdiskabelse.

Professoren henviser til undersøgelser, der viser, at der ved kontraktindgåelser bruges mest krudt på ansvarsregulering – man forsøger at begrænse sit ansvar gennem ansvarsfraskrivelsesklausuler og begrænser erstatningsansvaret.

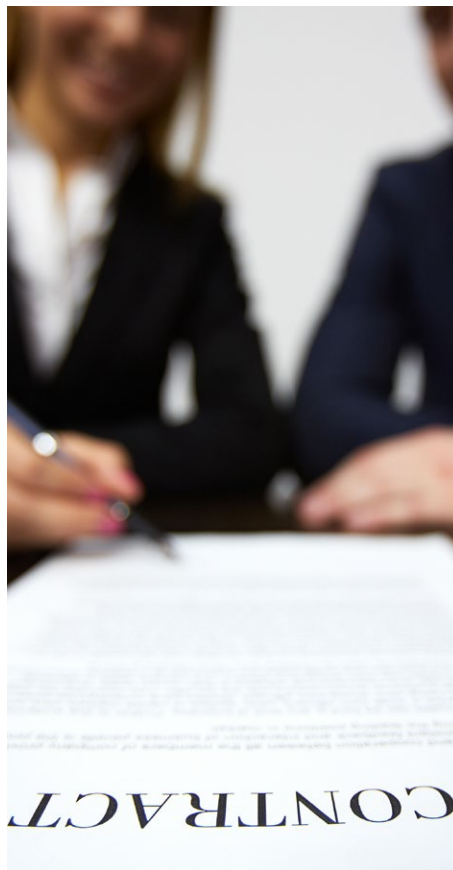
”Klassiske jurister tænker på en kontrakten som et sikkerhedselement, og der er typisk fokus på at lave egenoptimering og på, hvordan man deler værdien, i stedet for at skabe merværdi.”

I stedet, siger Kim Østergaard, bør kontrakten bruges som et styringsinstrument for et godt, og tillidsfuldt samarbejde, blandt andet ved at sikre, at der ikke er modsatrettede incitament: ”Vi fokuserer meget på det relationelle. Man kan ikke indskrive i en kontrakt, at parterne skal kunne lide hinanden, men man kan indskrive mekanismer i kontrakter, der sikrer, at samarbejdet forløber godt,” fortæller Kim Østergaard.

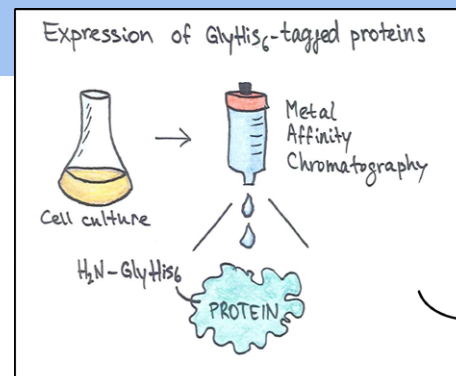
Impact gennem undervisning

Ideerne omkring strategisk kontrahering fik Østergaard og Bent Petersen for nyligt publiceret i en artikel i tidsskriftet Journal of Business & Industrial Marketing. Men først og fremmest er der tale om udvikling og nytænkning af et undervisningsfag, og når Kim Østergaard skal tale om den impact, forskningen har haft, refererer han til de kandidater, der forlader CBS med en ny måde at tænke kontrakter på.

”Strategisk kontrahering er på 8. år det største valgfag på cand.merc.jur.-uddannelsen, og vi har studerende, der får job på, at de har skrevet speciale om strategisk kontrahering. Det er noget, der har virksomhedernes interesse, både private og offentlige. Så der sidder kandidater, der i dag er ansat i virksomheder ude i verden og arbejder på at gennemføre det her i virkeligheden. Derfor tillader jeg mig at søge, at vi sætter nogle positive spor.”

KEMI. Knud Jensen har fundet ud af, hvordan

Knud Jensens

Nogle gange må man tage en chance. Tænkte professor Knud Jørgen Jensen fra KUs Kemisk Institut, og det blev han ved med at tænke i 8 år, indtil han til sidst kunne fejre publiceringen af det, han anser for sit vigtigste forskningsresultat.

Professoren har sammen med kollegaen Sanne Schoffelen og en række andre kolleger udviklet en metode til at lave ændringer i proteiner. Metoden kaldes 'His-tag acylation' og gør det muligt at hæfte et fluorescerende molekyle på et bestemt sted i proteinet. Med den markør er det muligt at følge proteinets vej gennem cellerne, hvilket på sigt åbner op for at kunne forbedre proteinbaseret medicin og mindske bivirkningerne.

Det var en sidebemærkning ved et møde, der satte det langstrakte projekt i gang: ”Vi sad ved et projektmøde på KU, da en kollega nævnte en uønsket sidereaktion. Jeg kendte ikke til den, men da han fortæller om den, slår det mig med det samme, at den kun foregår et sted i proteinet,” fortæller Knud Jensen.

Et protein er som et garnnøgle med to ender, og den omtalte sidereaktion sker kun i den ende, der kaldes N-terminalen: ”Så min tanke er, at det godt nok er en uønsket reaktion, men kan vi gøre den ønsket, kan vi bruge den syntetisk. Så hans problem bliver min løsning, eller i hvert fald en mulighed,” fortæller han.

Biprojekt

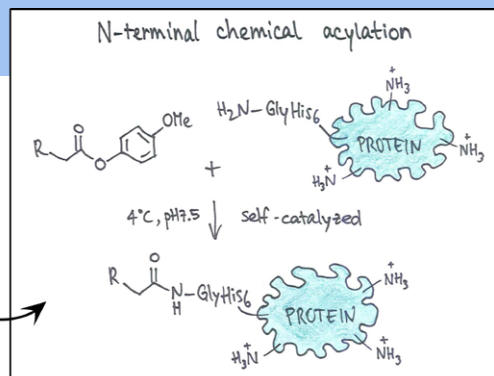
Professoren var på det tidspunkt fuldt beskæftiget ved et forskningscenter, og han havde ingen bevillinger til at forske i sin ide.

”Der var ikke præcedens for det her, så jeg kunne ikke henvise til, at det nok kunne lade sig gøre. Det kunne sagtens ende med noget, der ikke er særlig spændende,” fortæller han.

Om et resultat Jernhård forskning

Man hæfter en markør i et proteins N-terminal

ANTROPOLOGI. Tore Tvarnø Lind har introduceret Heavy Metal som musikvidenskabeligt forskningsfelt

His-tag acylation - tegnet af hans medforfatter Sanne Schoffelen.

Projektet blev derfor et sideprojekt, som der blev arbejdet på, når der var ledig tid og ressourcer. Første skridt var en specialeafhandling med Knud Jensen som vejleder. Senere fik en post.doc. det som et af sine projekter, og flere andre fra Knud Jensens forskningsgruppe blev også koblet på.

”Det bliver drevet frem af, at jeg tror på det, og fordi jeg er i stand til at overbevise folk om, at der er noget i projektet,” fortæller han.

Højrisko-projekt

Professoren siger, at projektet kunne være gennemført på under den halve tid, hvis det havde haft en bevilling. Nu var der ingen, som blev dedikeret til projektet på fuld tid. Blandt andet fordi Knud Jensen ikke ville risikere, at hans yngre forskerkolleger kom til at stå uden publikationer, hvis det hele endte uden resultat.

”Det har været et højrisko-projekt, hvor det var uklart, hvornår vi ville kunne publicere noget. Men mine medarbejdere har brug for publikationer for at komme videre i deres karrierer, og jeg ville ikke holde dem som gidsel. Derfor var det vigtigt, de også havde andre beskæftigelser,” fortæller professoren.

Han vurderer, at det reelle gennembrud kom efter 4-5 år, og efter 7 år var han sikker på, at projektet kunne publiceres i et godt tidsskrift. Det skete i august 2018 med en artikel i Nature Communications.

”Først bagefter har jeg tænkt over, hvor lang tid projektet har taget. Nogle kolleger har komplimeret mig for at holde fast. Men den største tilfredsstillelse er, at jeg har udviklet noget nyt, som jeg virkelig tror, kan udnyttes af mange mennesker.”

Man kan tale om skæve arbejdstider, når Tore Tvarnø Lind passer den del af sit forskningsarbejde, der foregår i felten. Det foregår nemlig i høj grad ved Heavy Metal-koncerter, hvor han har kunnet studere sit forskningsobjekt: Heavy Metal-miljøet.

”Jeg har været ude på rigtig mange festivaller og set rigtig mange koncerter de sidste 4-5 år, og på den måde har jeg mødt de samme folk, de samme bands, de samme publikummer. I starten går det langsomt, men efterhånden er jeg kommet ind i miljøet,” fortæller han.

Lektor Tore Tvarnø Lind er musikantropolog, ansat ved KU- Kunst og Kulturvidenskab. Tidligere var det græsk munkesang, han forskede i. Det markante genreskifte kom i forbindelse med presedækning af musik-tortur, der blev brugt blandt andet i Abu Ghraib-fængslet i Irak, og han lod sig provokere af mediernes fordomsfulde omtale af heavy metal-musikken.

”Så fandt jeg ud af, der faktisk ikke var nogen forskere i Danmark, der interesserede sig for metal, og jeg tænkte bare: Wow! Der sker så meget i den her scene,” fortæller Tore Tvarnø Lind.

Modpoler i heavy-kulturen

At være den første musikvidenskabelige forsker, der beskæftiger sig med heavy metal, betragter han selv som det vigtigste, han har gjort forskningsmæssigt.

”Dengang var metal-musik et meget lille forskningsfelt, men i dag er det et relativt stort, tværfagligt felt, og musikvidenskabsfolk, litteraturforskere, sociologer og forskere fra forskellige discipliner forsker og bidrager.”

I sine feltstudier har Tore Tvarnø Lind fokuseret på at undersøge modsatrettede kulturer inden for heavy metal-miljøet, først og fremmest modsætningerne mellem den kommercielle scene og det, man kalder DIY-miljøet (Do It Yourself), hvor den herskende filosofi er, at der ikke skal tjenes penge på musikken.

”Der er tydelige modpoler i metal-verdenen: noget er kommercielt, og noget er undergrund. Men det er en

Tore Tvarnø Lind midt i hans forskningsområde: heavy metal-miljøet.

gammeldags modsætning, der virker mere og mere problematisk, fordi flere af musikerne bevæger sig på begge planer. Eksempelvis bandet Solbrud, der kommer fra et udpræget DIY-miljø omkring Ungdomshuset, men som også spiller på den kommercielle Copenhell-festival,” fortæller han.

Metal-forskning i vækst

Den kollektive ånd omkring musikken i DIY-miljøet er ikke typisk for heavy metal-scenen eksempelvis i USA, men til gengæld er den endnu mere udbredt i Tyskland. Muligvis et særligt nordeuropæisk fænomen, konstaterer Tore Tvarnø Lind.

Forskningen foregår i hans almindelige forskningstid, men da metal-forskning er et område i vækst, vurderer han, at det ville være muligt at formulere et forskningsprojekt omkring genren.

Senest har han netop fået optaget en artikel i international antologi om metalscener verden over, og han er ved at skrive en bog om black metal i Danmark.

”Det er ikke tale om et nyt gennembrud i musikhistorien, men en indsigt i en scene og en måde at organisere sig på, som er en spændende historie, og som nok er lidt unikt for Nordeuropa. Det gør det ikke mindre interessant.”

FORSKERforum som modmagt

Af JØRGEN ØLLGAARD, afgående red.leder.

Jeg har været redaktionsleder siden 1990. Jeg har knap 300 blade bag mig, plus forskerforum.dk's nyheder. Fra 1. januar overtager en ny, frisk dynamo.

Nogle har kaldt bladet "forskningsverdenens Ekstra Blad". Det kan opfattes som et skældsord, men også som et kompliment, der signalerer, at her er en vagthund, der tør tage fat på kontroversielle sager.

Sagen er jo, at Academia – det engelske ord for uni-lærere og forskere – slet ikke er så pæn og konfliktløs, som nogle gerne vil have den til at se ud. FORSKERforum har prøvet at lave blad ud fra de meniges position med historier, som der tales om i frokoststuen. Med en pågående vinkling. Der har været fokus på uni-politik og -forvaltning, som sætter betingelserne for sektoren. Der har været historier om pres på forskningsfriheden. Om enerådige leders forsøg på at bosse de meniges medbestemmelse (fx RUC's, CBS' og Aarhus' rektorer). Om anløben forskningsetik, der førte til uredelighedssager (fx Lomborg, Helmuth Nyborg, Penkowa). Om arbejdsforhold og arbejdsnormer. Om unges karriere-perspektiver, på godt og ondt. Om undervisnings-fif osv.

Sektoren er blevet meget mere styring og management. FORSKERforum har søgt at agere modmagt i takt med, at magten i stigende grad er rykket væk fra fagfolket. Man er oppe mod stærke politiske eller økonomiske kræfter. Frihedsgrader og rimelige arbejdsvilkår kommer ikke af sig selv, men er noget, man skal slå aktivt for. Individuelt og kollektivt.

FORSKERforum har haft fokus på konflikter, der fortæller, hvad man er oppe imod. Og i den slags konfliktuel journalistik kan man ikke være venner med alle. Der er ledere, som ikke ønsker nærgående spørgsmål til sager, "som ikke er nogen sag". Eller som spørger, hvorfor det dog var nødvendigt at hænge beslutningstagere ud med navns nævnelse? Og her er svaret, at beslutninger ikke tages af "systemet", men af personer, som må stå til ansvar for deres beslutninger.

Der har også været utilfredse læsere, som mente, at FORSKERforum burde være "mere dialogorienteret" over for ledelserne.

Og såmænd også en 4-5 tilfælde gennem årene, hvor magtfulde personer krævede red.lederen sat på plads eller fyret. Der har også været klaget til Pressenævnet, og FORSKERforum er da også dømt nogle gange. Men det er risikoen, når der tages fat i kontroversielle sager.

Utilfredsheden fra beslutningstagerne viste sig klart, da forskningsminister Helge Sander fra Folketingets talerstol udtalte, at han godt kendte FORSKERforum, men han var "for længst holdt op med at læse bladet" (2005). Men selv om embedsmænd i ministerier og universitetsledere talte dårligt om bladet, så kendte de alt til de nærgående artikler. Det har måske holdt nogle ledere på den gode ledelses smalle sti, når de har haft en vagthund, som holdt øje.

“

Academia er slet ikke så pæn og konfliktløs, som nogle gerne vil have den til at se ud

Jørgen Øllgaard

Sektorens akademiske vilkår har ændret sig drastisk. For 28 år siden levede man med Styrelsesloven med akademisk selvstyre, hvor fagfolket havde medbestemmelse på universitetets drift, prioriteringer og indhold. Uni-Loven 2003 markerede et drastisk skifte, for den fratog fagfolket medbestemmelse. Der kom en bestyrelse med eksternt flertal (og med lydørhed over for ministerens signaler. Ledelsen blev enstrenget, dvs. hierarkisk og udpeget ovenfra: Bestyrelsen udnævner rektor, som udpeger dekan, som udpeger institutledere osv.

Herfra fik Helge Sander spillerum i 10 år til at regere ud fra mottoet "Fra forskning til faktura" – et slagord som afslører ministerens forvriddning af universitetets tre kerneopgaver (undervisning på forskningsbaseret grundlag, uafhængig forskning med armslængde samt uafhængig formidling i offentligheden).

Det er blevet sværere at lave kritisk journalistik om sektoren. Forskerverdenen er blevet disciplineret, og det er måske ikke så underligt, for mens professorer og lektorer tidligere havde ansættelsessikkerhed – som garanterede deres forskningsfrihed – så trues de i dag

i fyringsrunder. Man skal altså passe på, så man ikke får ry for at være kritisk eller besværlig. Det giver stor systemloyalitet. Man tipper ikke FORSKERforum om problemer på sin egen arbejdsplads og med sin egen ledelse, for konflikter klares bag lukkede døre. Til gengæld vil man gerne høre om "munkesex" på de andre universiteter (som i Aalborg 2010).

Det er også sværere at få citater fra eksperter i kontroversielle sager. Forskerne laver en risikoanalyse, før de udtaler sig: Risikerer jeg konflikt med kolleger eller institutleder, hvis jeg udtaler mig kritisk? Når FORSKERforum søger kommentarer, lyder svaret undskyldende, at "det har jeg ikke lige forsket i" selv om de har. Eller også har de "meget travlt lige nu". Man ender ofte hos en emeritus, som er ligeglad med at komme i 'bad standing', når han udtaler sig kritisk efter bedste vurdering (som fx prof. emer. Heine Andersen).

Det er nemt at få beslutningstagere til at stille op til interview i positive sager. Men det er blevet sværere at få dem til at besvare nærgående spørgsmål på kontroversielle sager. Ledelser er vokset på professionelle forvaltere, hr-folk og kommunikationsafdelinger. Selv om de angiveligt skal servicere, har de gjort det sværere, som når FORSKERforums spørgsmål til en leder skal igennem en kommunikationschef. Der ofte meddeler, at den ansvarlige chef ikke vil interviewes.

Jeg siger tak. Det har i perioder været hårdt, for FORSKERforum produceres af redaktionslederen og en halv journalist. Men det har været privilegeret at få rammer til at lave kritisk journalistik.

Det er unikt, at to konkurrerende fagforeninger (DM og Djøf) kan udgive et fælles fagblad. Især tak til de loyale ansvarshavende igennem mange år, lektor Leif Søndergaard fra DM (1998-2017) og lektor Mogens Ove Madsen fra Djøf (2000-2011).

Over de næste sider tages en historisk tur igennem FORSKERforum 1990-2018 med nedslag på sager, som fyldte noget i bladet og i tiden.

1990. Bertel Haarder var minister (60/december)

FORSKERforum hed UNIVERSITETS-læreren 1986-90. Det var Bertel Haarder (V), som var undervisningsminister/ universitetsminister (1982-93), og bladet havde interview med ham, for dengang var der let adgang til ministre. Det handlede om Haarders opfattelse af Styrelsesloven, som Finansministeriet havde kritiseret i en rapport, fordi den gjorde feltet ustyrligt...

Den første forskningsminister hed Svend Bergstein (1993-94).

1992. Forskningsfrihed indskrænkes (159/november)

Efter forslag fra undervisningsminister Bertel Haarder – og trods protester fra universitetsfolket – besluttede et bredt flertal i Folketinget at revidere Styrelsesloven, så den individuelle forskningsfrihed indskrænkedes. Der blev indført en instruktionsbeføjelse til ledere:

”Instituttlederen varetager efter bemyndigelse fra rektor og, efter retningslinjer fastlagt af bestyrelsen, instituttets daglige ledelse, herunder planlægning og fordeling af arbejdsopgaver. Instituttlederen kan pålægge medarbejderne at løse bestemte opgaver med respekt for deres frie valg af videnskabelige metoder”.

1999. Dandy-sagen (130/december)

Aarhus Universitet havde indgået en ”samarbejdskontrakt” med klausuler med Dandy om test af V6-tyggegummi. Da forskerne ville offentliggøre et abstract/paper, som konkluderede, at der ikke var hold i V6-reklamers påstand om positiv effekt over for huller i tænderne, blev de bedt om at trække abstract tilbage – og alternativt truet med retssag. AU-rector Lehmann blev kritiseret for ikke at forsvare sine forskeres forskningsfrihed.

1998. Fondsdirektør snuppet i nepotisme (112-113/marts)

Bertel Haarder havde sat ministeriets forskningsdirektør Peder Olesen-Larsen ind i dobbeltrollen som direktør/formand i Grundforskningsfonden i 1991, og han var frygtet som magtfuld, egenrådig og selvretfærdig. FORSKERforum fik et tip om, at han havde favoriseret sine gamle venner fra Aarhus på bekostning af DTU/KU ved uddeling af et matematikcenter. Det blev først til en afslørende artikel om sagen, baseret på anonyme kilder. Aktindsigt afslørede efterfølgende, at FORSKERforum var på rette spor: Der lå en klage over, at Olesen-Larsen ikke havde overholdt de simpleste regler for skriftlighed i sagsbehandlingen, havde ladet en inhabil peer-reviewer få en afgørende vægtning ved prioritering m.m.

Ministeriet endte med at give fonden en alvorlig næse for affæren, og Olesen-Larsen blev frataget sin dobbeltrolle, så han kun var direktør. Men i matematikmiljøet på KU/DTU undrede man sig over, at et sådant magtmisbrug ikke fik konsekvenser for Olesen-Larsen. Han stoppede dog i 1998. Officielt gik han ud ad fordøren med stor reception og ministertale, for systemet behandler sine magtfulde toppersoner loyalt, uanset deres ugeringer. Men uofficielt vidste alle, at han havde gjort sin position umulig. Den pæne fond kunne ikke have en direktør, der var taget i nepotisme.

Olesen Larsen fik en guldbelagt faldskærm med en aftrædelsessum på tre års løn, svarende til 2,3 mio. kroner, afslørede FORSKERforum senere (136).

2000. DTU brød musketer-ed (134/maj)

En plan om aflivning af uni-demokratiet i Styrelsesloven havde ligget i dept.chef Knud Larsens skuffe i årevis, men den eksisterende Styrelseslov krævede, at et af uni'erne erklærede sig indforstået med ophævelse af Styrelsesloven, før loven kunne revideres. Hidtil havde uni-ledelserne haft en musketer-ed om at afvise.

Men DTU's ledelse med rektor Hans Peter Jensen og direktør Anne Grete Holmgaard indgik en lusket handel med ministeriet om at opsigte musketer-ed. Modydelsen var, at DTU blev lovet en selvejemodel og bedre bevillinger.

Men der var slået et hul som gjorde det muligt at afskaffe styrelsesloven. Da Uni-loven så blev indført i 2003, blev DTU dog snydt, for Finansministeriet ville kun give halvt selveje.

2001. Lomborg skabte kontrovers (153/marts)

Politologen Bjørn Lomborg blev kontroversiel, da han skrev to kronikker i POLITIKEN 1998, der handlede om, at mange miljøproblemer er stærkt overdrevne, og at forureningsproblemer burde behandles ud fra en omkostningskalkule. Lomborg var den første danske ”klimaskeptiker”, og han landede i forbitret strid med ”klimalarmister”. Miljøspørgsmålet kom for alvor på dagsordenen.

Han udgav 2001 ”The Sceptical Environmentalist”, som resulterede i, at han blev indklaget for Uredelighedsudvalget for at have forvredet andres forskning, for Lomborg havde ikke selv lavet naturvidenskabelig forskning. Samtidig udnævnte Venstre-regeringen ham til direktør for et nyt dansk miljøinstitut.

UVVU dømte Lomborg for at have handlet i strid med god videnskabelig skik, men det var en formildende omstændighed, at han ikke havde handlet ”forsægtligt eller groft uagtsomt”. Videnskabsministeriet underkendte imidlertid afgørelsen på grund af sagsbehandlingsfejl. UVVU anerkendte ikke ministeriets omgørelse, men ville ikke lave en ny undersøgelse af Lomborgs redelighed (173/2004).

Lomborg har i dag opgivet sin videnskabelige karriere og er bosat i Prag.

2004. Pallesens bil (176/september)

FORSKERforum fik et tip fra en insider og afslørede efter graverarbejde, at DTU-rektor Lars Pallesen havde misbrugt sin enerådige magt til at få et DTU-selskab til at købe hans brugte luksusbil for derefter at stille den til hans fri disposition. Bildordningen var ulovlig, konstrueret i hemmelighed, fordi ministeriet udtrykkeligt havde forbudt en sådan fryns, da DTU spurgte til muligheden.

Da ordningen blev afsløret, kaldte DTU sagen for "en beklagelig fejl".

Bilen blev en underholdende føljeton i FORSKERforum. Men Pallesens bil var et grotesk eksempel på de enerådige lederes magt og magtmisbrug. DTU selv sælge bilen og tabte 384.490 kr. Men selv om det var uomtvisteligt, at Pallesen havde handlet imod ministeriets forbud og mod bedre vidende, delte Helge Sanders ministerium ingen næser ud, for DTU var "i god tro", lød det fra ministeriet, da de lukkede sagen! (182, marts 2005).

Normalt ville offentlige chefer stå til fyring for sådant embedsmisbrug, skærpet af, at det skete direkte imod ministeriets forbud. Men det skete direkte for Pallesen, for han var en nyttig person for ministeriet, idet ministre og embedsmænd kunne regne med hans støtte, når mere kritiske rektorer skulle neutraliseres. Pallesen var rektor 2001-11.

Og Pallesens karriere var slet ikke slut, for det hører med til historien, at han senere blev formand for Det Kongelige Teaters bestyrelse, samtidig med, at han blev valgt ind i AP Møllers bestyrelse. SF's energiordfører Anne Grete Holmsgaard spurgte, hvem han skulle repræsentere: Private aktionærer eller offentlige interesser? Olieinteresser eller alternativ energiforskning? (215/juni 2008).

2003. Uni-Loven vedtages (164/maj)

Universitetsloven blev vedtaget 8. maj, efter at ministeren havde besvaret ikke mindre end 148 spørgsmål. FORSKERforum havde en dødsannonce over uni-demokratiet på forsiden. Det var en meget drastisk forandring, en modreaktion på 1968-studentoprøret.

Før 1970 herskede "professorvældet" og fra 1970-2003 var det Styrelseslovens selvstyre, som forvaltede uni'erne. Selvstyret betød, at det akademiske personale, tapere og studerende valgte rektor, udpegede de faglige ledere, medbestemte på prioriteringer af økonomi og faglighed i konsistorium, institutråd og studienævn.

I stedet blev der nu indført et hierarkisk system med udpeget bestyrelse, med udpegning af ledere (bestyrelse udpeger rektor, som udnævner dekaner, som udnævner institutledere). De ansattes medbestemmelse blev reduceret til, at de kunne "høres" i Akademisk Råd.

Loven blev vedtaget af de regeringsbærende partier Venstre og Socialdemokraterne. Imod stemte Radikale, SF, Enhedslisten – og Dansk Folkeparti v. ordfører Jesper Langballe.

2003. Helge Sander: Fra Forskning til faktura (167/okt.)

Den nye forskningsminister Helge lancerede sit slogan 'Fra forskning til faktura'. Tankegangen var at udnytte uni-loven til at diktere uni'erne nye erhvervsvenlige ledelser til at levere viden og flow af idéer, som erhvervslivet kunne omsætte til produktion. Sander var optaget af den anvendelsesorienterede og strategiske forskning. Han og Venstre så uni'erne som redskaber til at skabe "vækst og velfærd".

Igennem sin nære personlige kontakt til statsminister Anders Fogh Rasmussen fik Sander rent faktisk mange milliarder til forskning og udvikling via Globaliseringspuljen 2006-12. Det prægede da også Sanders eftermæle hos uni-ledelserne, som fik nye penge at lege med, retfærdigvis ikke bare til strategisk forskning, men også til grundforskning. Det talte også på hans eftermæle hos det menige Academia, men det blev modvirket af, at Sander kom til at symbolisere aflivningen af uni-demokratiet og det akademiske selvstyre.

2005. Sander læser ikke FORSKERforum (195/2006)

FORSKERforum gik ofte hårdt til forskningsminister Helge Sander, og det kunne han ikke lide. Da der blev refereret til bladet i en folketingsdebat, udtalte han: "Jeg kender godt bladet FORSKERforum, men jeg er for længst holdt op med at læse det" (30.3 2005). De t blev en fast citatblok i en periode på bladets forside.

2006. Arbejdsmiljø-undersøgelse (193/april)

VILSTRUP-undersøgelse lavet for FORSKERforum fortalte, at de uni-ansatte i gennemsnit arbejdede 45 timer om ugen, sektorforskere 40. Især oplevede lektorer og professorer, at administration var en tids-sluger, som fx tog knap 14 af lektorens 47 ugentlige arbejdstimer. Hver anden uni-lærer oplevede stress.

Undersøgelsens resultater svarede nogenlunde til GALLUPs fra 1999 og BO JACOBSENS 2002.

2006. Eksplosion i lederlønninger (195/juni)

Forsidehistorien handlede om, at rektorlønningerne var eksploderet efter uni-loven 2003. Der var sket en 50 pct.s forhøjelse af lønnen, så KU-rektor Ralf Hemmingsen stod til toplønnen på 1,75 mio. årligt.

Lederlønninger var eksploderet: Der er kommet et nyt 'management-lag' på universitetet, hvor nogle styrerde forretningen, og så er der de menige, der forskede og underviste.

Der var ikke længere en løn-relation mellem ledernes og de meniges lønninger, vurderede arbejdsmarkedsforsker Flemming Ibsen. Ledernes lønninger har selvstændiggjort sig: "Rektor og menige lærere er ikke længere 'kolleger'."

2006. Poul Holm og RUCs krise (195/juni)

FORSKERforum begyndte at skrive artikler om RUC's nye rektor, Poul Holm. Han var marinearkæolog uden større ledelseserfaring. Han tiltrådte 1. april og var utålmodigt gået i gang med at totalreformere stedets struktur og studieformer, samtidig med at han blev beskyldt for at have en "uheldig ledeshåndtering".

Og for ligesom at lægge afstand til gammel-RUC's struktur og kultur havde han lavet et statusnotat, som svætede RUC's gamle ledelse og mistænkeliggjorde: "RUC er katastrofalt dårligt styret". FORSKERforum offentliggjorde statusnotatet, hvorefter Poul Holm hemmeligstemplede det.

Notatet vakte voldsom vrede og uro blandt institutledere og menige medarbejdere.

"Hvor længe holder Poul Holm som rektor på RUC", spurgte FORSKERforum (199/nov.) i en miljøbeskrivelse af en tilspidset krise på RUC. Holm manglede respekt for RUC's tradition for projektarbejde m.m. Og bestyrelsen måtte tvinge ham til at trække tilbage efter en måned. Så skulle han have et dialogmøde med de gamle institutledere, men de forlod det efter syv minutter i protest mod Holms form. Endelig udpegede han egenrådigt institutledere uden fingerspidsførmelse m.m.

RUC-miljøet var i alarm, og ingen ville udtale sig om krisen. FORSKERforums miljøbeskrivelse var derfor baseret på anonyme kilder. Der var samlet udsagn baseret på enslydende udsagn fra flere personer (for at undgå en-kilde-historie). En institutleder samlede op: "Rektor er

meget ensopret, tåler ikke modsigelse. Han bliver meget skuffet, når nogen siger, at virkeligheden ikke helt er, som Poul Holm ser den. Derefter bliver han meget vred."

12 fremtrædende professorer – primært fra især Aarhus og SDU – klagede til DM's og Djøfs ledelse over red.lederen. De krævede ham i rettesat/fyret for at skrive "ubegrundede artikler baseret på anonyme kilder". Og angrebet på FORSKERforum blev omtalt i INFORMATION, hvor en af professorerne kom med denne begrundelse for at støtte den pressede rektor: "Jeg kender Poul Holm som en hædersmand".

FORSKERforums redaktionsleder blev sygemeldt med "politisk stress" i 14 dage, så nr. 203/april blev et nødblade på 12 sider.

Turbulensen omkring rektorens forvaltning fortsatte. Bestyrelsesformand Dorte Olesen kunne ikke holde til kritikken, gik af i utide og blev erstattet af den kendte trouble-shooter Christian Nissen. Og herfra begyndte RUC-befolkningen åbent at indrømme, at FORSKERforums kontroversielle historie – baseret på anonyme kilder – var en helt korrekt og loyal dækning af konflikten. De 12 professorer havde ikke føling med, hvad der foregik.

Poul Holm holdt to år, til august 2008. Han sagde op for at blive akademisk direktør ved Trinity College, Dublin. Officielt gik han ud ad fordøren, men han havde gjort sin position umulig, så nogle tolkede det som en fyring.

2006. Fusioner af uni'er (199/nov.)

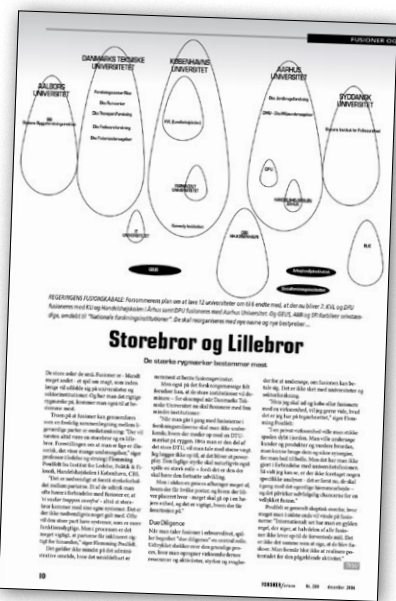
Fusionsrygter verserede siden forsommeren, så her var minister Sander nødt til at slå fast, at Aalborg og RUC ikke ville blive indfusioneret under nogle af de store (194/maj).

Minister Sander lavede derefter en stor fusionskabale mellem uni'er:

- Landbohøjskolen (KVL) og Farmaceut-universitet fusioneres ind under KU.
- Handelshøjskolen i Aarhus og Danmarks Pædagogiske Universitet fusioneres ind under AU.

IT-universitetet slap underligt nok for fusion, selv om den levede op til alle fusionskriterier om "passende kritisk masse". Bagved lå sandsynligvis at regeringen ville beskytte og favorisere sin egen opfindelse.

Minister Sander fremstillede fusionen som helt frivillig og efter uni'ernes egne ønsker, men FORSKERforum havde måneden forud afsløret, at ministeren havde vredet armen om på bestyrelser for at få deres (passive) opbakning (197/sept.)

2007. Fusioner af uni-/sektorforskning (200/dec.)

Allerede året før havde FORSKERforum beskrevet den svære kabale med at fusionere sektorforskningen: "Sanders forlovelser smuldrer?".

Nogle sektorministerier (fx Miljøministeriet) modarbejdede afgivelse af deres ressort-områder (til Forskningsministeriet). Og så var der også den knast, at nogle ikke ville spises af med (for) dominerende institutioner. DTU-rector

Pallesen havde noget utaktisk meldt ud som storebror med forslag om et teknisk super-universitet under DTU. Men det forslag fik ikke opbakning blandt potentielle fusionsparter, for DMU erklærede, at man hellere ville i alliance med Aarhus... (194/2006).

I november 2006 tvangsfusionerede regeringen så store dele af sektorforskningen ind under universiteterne.

- Den store spiller blev AU, som fik Danmarks Miljøundersøgelser og Danmarks Jordbrugsforskning (Foulum).
- DTU fik Danmarks Fødevarerforskning, Fiskeriundersøgelserne og RISØ.
- Syddansk fik Statens Institut for Folkesundhed og Aalborg Statens Byggeforskningsinstitut.

Samme år blev uni-loven tilpasset, så universiteter nu skulle udføre "myndighedsbetjening": "Universitetet kan med grundlag i sin forskning udføre opgaver for vedkommende minister efter aftale med denne" (§2a). Det betød, at universitetslektoren på biologi herefter kunne pålægges at lave de myndighedsopgaver, som tidligere blev udført af seniorforskere i sektorforskningen (underlagt et ministerium). Det betød også, at ministeren kunne påtvinge kontrakter.

Fusionen blev modtaget med bekymring i uni-sektoren: Dels var det en kendt sag, at fusionen var en besparelse i de involverede ministerier, og nedskæringer kunne betyde, at også uni-forskere pludselig kunne blive inddraget i feltet af fyringstruede.

Dels havde dele af ministeriernes sektorforskning ry for at være lidt for villige til at lave "bestillingsforskning" (hvor direktører korrigerede i rapporter, så de var hensigtsmæssige for ministeren/ministeriet/styrelsen). Og endelig var der den angst, at sektorforskningens standarder skulle smitte af på uni-forskernes forskningsfrihed – at sektorforskningen fik en trojansk hest ind, som kunne føre til, at standarder om forskningsfrihed eroderede.

2009. Scientology-ledelse på DTU (222/marts)

Der havde i halvandet år været udbredt utilfredshed med DTU-instituddirektør Ole W. Sørensens ledelses-stil og -metoder. Han havde i et missionspapir omtalt de ansattes præstationer som produkter, og i strategien indgik fri forskning ikke blandt produkterne.

Rektor Pallesen havde været passiv overfor problemerne, måske fordi institutdirektøren var rektors egen opfindelse; stillingen var besat uden opslag, afslørede aktindsigt: Ansættelsesudvalget var proforma for det fik aldrig Sørensens ansøgning at se...

Da FORSKERforum borede i sagen, kunne det afsløres på forsiden, at Sørensens aparte ledelsesstil og redskaber stammede fra sekten Scientology, hvor Sørensen var blandt de 10-15 højest rangerende danskere i den hierarkiske organisation.

Den engelske sekt-forsker John Duignan sagde: "De ansattes kritik af hans ledelsesstil er en sund reaktion på Scientologys meget særprægede menneskesyn og organisationsforståelse". Og han vurderede i øvrigt, at den danske Uni-Lovs magt til enerådige ledere passer fint til Scientologys struktur: "Et sådant uni-system, som ifølge en lov er hierarkisk, topstyret og immunt for kritik, passer perfekt til Scientologys måde at tænke management og ledelse."

2009. Forskerundersøgelsen: 'Mindre forskningsfrihed' (224/maj)

Seks år efter uni-loven 2003 gennemførte FORSKERforum en forskerundersøgelse, der spurgte til forskernes oplevelse af konsekvenserne.

- 40 pct. oplevede sig "mere styret", herunder strategisk styret.
- 40 pct. oplevede, at deres forskningsfrihed var blevet mindre, og de udtrykte, at det især skyldtes, at der var færre bevillinger, større konkurrence, mindre forskningstid.
- Men hver anden af dem mente også, at ledere (dekan/instituttleder) styrede mere på den dårlige måde.

De fleste udtrykte såmænd tilfredshed med deres nærmeste leder, mens to ud af tre savnede alligevel større medindflydelse. Og hver anden ønskede valgte instituttledere tilbage.

2010. Minister snød med cv (232/marts)

Om aftenen på dagen, hvor den nye forskningsminister Charlotte Sahl Madsen (K) var udpeget, kunne FORSKERforum afsløre, at hun havde snydt med sit cv. Hun havde i årevis pyntet sig med at være "bachelor i udviklingsledelse". Den titel var hun også tillagt, når hun skrev indlæg eller skulle præsenteres. Men hun havde aldrig fuldenendt en uddannelse, heller ikke på et jurastudium. Hun undskyldte fejlen med, at hun aldrig selv havde præsenteret sig sådan. Men mente ikke, da FORSKERforum spurgte, at hun ville få problemer med at stå som god rollemodel for studerende, der skulle fuldende studier og overholde studietider.

Senere opklarede FORSKERforum så, hvordan en fuldstændig ukendt direktør for oplevelsesparken Danfoss Universe blev udpeget som forskningsminister. Hun var anbefalet af Danfoss-direktør Jørgen Mads Clausen, hvis kone var god veninde med Sahl Madsen.

FORSKERforum 1990-2018

2010. Penkowa-affæren (240/december)

WEEKEND-avisens journalist Poul Pilgaard Johnsen afslørede i november, at en ung, meget lovende og højt eksponeret kvinde – som tilmed var venner med forskningsminister Helge Sander – havde et langt og uafklaret spor af forskningsklager bag sig. Journalisten var særdeles velinformeret om sagens detalje, han var forsynet med dokumentation og havde tydeligvis en hemmelig kilde. Så han havde et forspring i forhold til de andre dagbladsjournalister, som hoppede på historien.

Hjerneforskeren Milena Penkowa havde fået en pris som årets eliteforsker (indstillet af dekan Ralf Hemmingsen), overrakt af kronprinsesse Mary. Hun pakkede gaver op til minister Sander's fødselsdag. Men hun endte med at blive indklaget og undersøgt af et internationalt panel, som 2012 fandt forfalskning af fotos samt konstruktion af rotteforsøg (angiveligt udført i Spanien) m.m. Penkowa trak sig fra sit professorat sidst på året.

Fokus blev også rettet mod rektor Ralf Hemmingsen, som var medicin-dekan på KU, da Penkowa havde udfoldet sit fusk. Kilder i medicinemiljøet mere end antydede at Hemmingsen havde haft en relation til Penkowa, for han havde anbefalet hende til Eliteforskerprisen (selv om han vidste, at der var fusk-anklager mod hende). Og han havde ladet være med at undersøge hendes (falske) rotteforsøg i Spanien. Kammeradvokaten undersøgte senere Hemmingsens ageren og frikendte ham. Senere har han i en erindringsbog erkendt, at han faktisk ikke kunne huske, at han ringede.

Det var især POLITIKEN, som forfulgte Hemmingsen-sporet. FORSKERforum lavede blandt andet en miljøbeskrivelse af det rå medicinemiljø, der fokuserede på, hvad sagen fortalte om forskerverdens mekanismer.

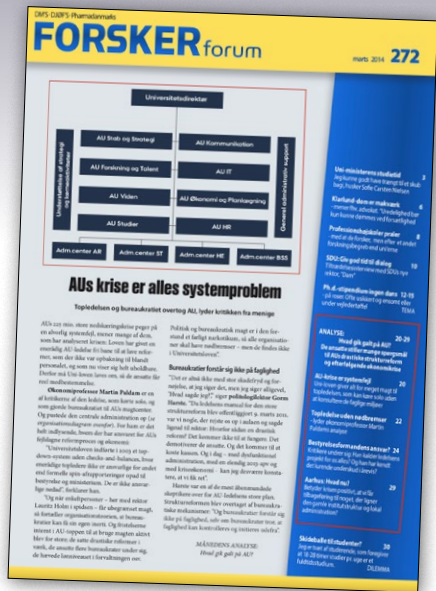

2010. Chefløn-statistikken (238/okt)

Det var en kraftanstrengelse at koordinere. Ved aktindsigt på hver institution og med manuel indtastning af løndata fik vi lønplysninger på alle dekaner og instituttledere m.fl. i sektoren. De blev optrykt i bladet, fordelt på institution. Så kunne de menige læse, hvad deres nærmeste ledere – med navn og titel og tillæg – tjente i sammenligning med dem selv.

Nogle opfattede offentliggørelsen som intimiderende, for der er stor lønblufærdighed i Danmark, og nogle mener, at det er en privatsag. I modsætning til Sverige, hvor alle kan studere naboens aflønning i statslige statistikker. Mange lader også som om, de ikke er interesserede i løn, men det var ikke FORSKERforums oplevelse, for der var stor læserinteresse om statistikken. Chefkontraktorer og tillidsfolk ringede for at få ekstra eksemplarer! Så det er vel med lønblufærdigheden som med sladder i SE OG HØR – vi indrømmer ikke, at vi opsøger det, men studerer det interesseret, når det nu findes ...

2010-statistikken kan stadig studeres på FORSKERforum.dk. Mange navne er udgået. Og chefernes lønninger er også steget.

2011-14. Lauritz' AU-reform (244/maj, 272/marts)

AU-rector Lauritz Holm-Nielsen (rector 2004-2013) lancerede en drastisk strukturreform. Der skulle moderniseres, så Aarhus var klar til videnssamfundet. Der blev lavet en enheds-administration med søjleopdeling og -kompetencer, sammenlægning af institutter og fakulteter m.m. Strukturen blev vupti fusioneret til fire hovedområder, og 55 institutter blev reduceret til 26. Lauritz ville sætte et varigt aftryk på sit uni, og han havde magt til at gøre det.

Den karismatiske Lauritz kendte udmærket sektorens strukturer og inertier. Han blev mistænkt for at arbejde efter en skjult masterplan. Kun få ansatte turde stå frem, men i korridoren blev processen, hvor de ansatte kunne melde ind på ledelsens plan, kaldt en "pseudodemokratiske procedure". Reformen blev søgt bosset igennem og opfattet som et de facto-meddelelsespunkt, topledelsens projekt. Vip'erne oplevede ringe indflydelse og ejerskab til projektet, afslørede FORSKERforums interviews med anonyme kilder. Få turde stille sig åbent frem med kritik.

Men allerede i forsommeren 2011 kunne kritikken ikke holdes nede, fortalte FORSKERforums store tema: Hvor er checks-and-balances? FORSKERforum spurgte rektor, om planen ikke var udtryk for 'direktørnykker', hvor en rektor skal sætte sine spor? Men en offensiv rektor forsvarede sig med, at alle reformer møder modstand (244).

Eks-rector Henning Lehmann sagde et halvt år senere, at reformen lignede mafios onkel-styring. Andre mente, at reformen var drastisk, men pakket ind i teflon, så det var svært at protestere (247).

I dagligdagen blev det en kolos på lerbødder. Et nyt top lag af professionelle (management- og kommunikations-) konsulenter fik forskerne på gulvet til at føle sig nedprioriteret og ydmyget, og selv små rejseafregninger blev en prøvelse at få igennem systemet. Beslutningskraften var svag, for magten var samlet i toppen og reelt ikke uddelegeret til overbelastede institutledere: "Bureautkratier forstår sig ikke på faglighed", som en lektor formulerede det. Der mangler checks-and-balances, for topledelsen styrer alt, protesterede andre.

Aarhus var landet i forvaltningsmæssigt limbo som følge af en magtfuldkommen leders eksperiment. Reformen var forlist, og økonomien sejlede og førte til massefyringer. 350 blev fyret eller gik frivilligt i foråret 2014 (270/dec. 2013).

I juni 2014 afleverede en intern ekspertgruppe en rapport, som "ser fremad" med forslag til en kriseplan. Det var et kritisk problemkatalog over Lauritz' store plan med kritik af topstyring, centralisering og standardisering, søjlebureaukrati, ringe medejerskab m.m. Ledelsen var blevet meget hierarkisk, med lille spillerum nedad. Den administrative fornyelsesproces var blevet en bureaukratisering. Nogle af Lauritz' reformer blev fastholdt, men ellers besluttede man med den nye rektor Brian (Brian Bech Nielsen) en tilbageførsproces.

Der er aldrig blevet lavet en beslutningsproces-analyse af, hvordan en enkelt magtfuld person med uni-lovens hierarkiske magtredskaber i hånden kunne sende et universitet med så mange kloge hoveder ud i årelang krise.

2011. CBS og rektor Roos (243/april)

Johan Roos tiltrådte 2010 som CBS-rector. Han var uden større ledelseserfaring, men bestyrelsen med erhvervsmanden Anders Knutsen i spidsen vurderede ham som den rette mand til at modernisere stedet. Og Roos gik straks egensindigt i gang med at reformere. Han stillede således ekstra kvalifikationskrav til nyansættelser, for man skulle kunne dokumentere "kontakt med business-samfundet". Han gik også personligt ind og blokerede for ansættelse af en verdenskendt økonomisk sociolog (Richard Swedberg), og det var et markant signal til forskersamfundet (241).

I en meget lukket kreds lavede Roos en drastisk struktur- og strategiplan, som nedprioriterede CBS som et universitet og udtrykkeligt gjorde stedet til et "business-universitet". Han søgte at bosse det igennem Akademisk Råd, men FORSKERforum kunne efter tip fortælle om voksende intern modstand mod hans forsøg på at lave en rektorpulje, som han skulle disponere, men som manglede akademiske kriterier. Han havde også forsøgt at privatisere en masteruddannelse i strid med uni-loven. Og så viste det sig, at hans store organisationsplan var kopieret fra Leeds Universitet – det var ikke plagiat, men inspiration, sagde han.

FORSKERforum kunne ikke få kritikere til at stå frem til citat. Men medlemme og menige fortalte i korridoren om Roos' problematiske ledelsesform og planer. De kunne dog ikke vælte ham med uni-loven i hånden, så han blev modarbejdet uformelt ved lobbyisme på skeptiske bestyrelsesmedlemmer. Og efter flere dramatiske krisemøder i bestyrelsen blev Roos så fyret.

Bagefter kunne FORSKERforum skrive en miljøbeskrivelse af forløbet: "Hvem fyrede Johan?" (244).

Roos trak CBS-bestyrelsesformand Anders Knutsen med i faldet. Knutsen havde kørt parløb med Roos om business-drejningen og var uden føling med uni-miljøet. Han måtte sige farvel til sit årshonorar på 178.000 kr. Men Knutsen nåede dog at bevilge Roos et aftrædelsesbeløb på 19 måneders løn på 2,3 mio. kr. (245). Roos er i dag direktør på Jönköping Business-School.

Da Roos var ude af døren, bekræftede de implicerede, at FORSKERforums historie baseret på anonyme kilder var en korrekt og loyal dækning af konflikten. Der blev såmænd skrevet en bog, der brugte artiklen som afsæt: ”Opørret på CBS – forandring, ledelse og modstand i en professionel organisation” (2016).

2012. FORSKER-undersøgelsen (254-255-258)

2012. Koldau-affæren (253/april)

Den tyske musikvidenskabsprofessor Linda Maria Koldau fik opmærksomhed, da hun udbasunerede, at ”dansk humaniora er en skandale” (WEEKENDavisen). Hun gik angiveligt i krig med det faglige forfald og en usund tavshedskultur, hvor en ledelse chikanerede hende med urimelige krav, og hvor faglige kolleger beskyttede sig selv ved at rotte sig sammen.

Og hun fik faktisk en del sympatisører blandt de mest kritiske i uni-verdenen. Hun ramte en nerve med sin systemkritik af kvalitetsfald, manglende forskningsfrihed for den enkelte og underkendelse af akademiske eksperter (selvstyre). Der var stor klangbund i en tid med stor uro og utilfredshed om AU-rektorens drastiske strukturreform, der havde pustet et forvaltningsapparat op på bekostning af det faglige.

Nedenunder affæren lurede der store samarbejdsproblemer, som AU-ledelsen havde reageret alt for sent på. Den sag var imidlertid fortrolig som personalesag. Koldau havde ingen sympati hos kollegerne. FORSKERforum kendte til disse problemer og var derfor tilbageholdende med at fremstille Koldau som offer og affæren som noget, der handlede om krænkelse af den akademiske frihed, mens dagbladet INFORMATION kørte hårdt på dette.

Koldau endte med selv at sige op, før hun sandsynligvis var blevet fyret for ikke at overholde de pålæg, som AU-ledelsen havde givet hende. Senere skrev hun et kæmpeværk i tre bind om ”Jante-universitetet”, hvor hun skød på løst og fast og alt og alle. Hun opfattede sig som ”syndebuk” for intriger og inkompetence.

Siden 2013 har hun haft sit eget kursus-akademi i Nordtyskland.

Efter koordinationsproblemer lykkedes det FORSKERforum at gennemføre en stor og unik medlemsundersøgelse blandt forskere og undervisere på uni’ og i sektorforskningen (medlemmer af DM og Djøf). Resultaterne blev offentliggjort over nogle numre. Der blev lavet en rapport for hhv. uni-lærerne og for sektorforskerne (se rapporter på forskerforum.dk).

Undersøgelsen fortalte om uni-folkets og sektorforskernes oplevelse af arbejdstid, løn, arbejdsituation, belastning og stress, forskningsfinansiering, forskningsfrihed, ledelsen, medindflydelse, undervisning, køn, oplevelse af lokale struktur-reformer.

Om arbejdstid pr. uge fortalte respondenterne:

- Professorer 50 timer,
- lektorer 46,
- adjunkter og postdocs 41,
- sektorforskere 40-42.

Forskerne oplevede som hovedproblem, at undervisning, men også administration, er forpligtelser, der kommer først. Forskningen fortrænges ud i ydertidspunkter. Og kun en tredjedel af forskernes forskningstid er sammenhængende.

- Hver 3. oplevede stress-symptomer,
- hver 3. var utilfreds med deres arbejdsituation,
- hver 2. oplevede, at deres institutleder ”ikke er med til at sikre, at arbejdsopgaverne kan opfyldes inden for acceptabel arbejdstid” (254).

Undersøgelsen fortalte også om forskeres holdninger til deres arbejde: Hver anden krævede mere i løn som kompensation for høje arbejdstider. De brugte for meget tid på at søge eksterne midler. De oplevede ingen medbestemmelse, derimod var de begravet i formelle procedurer og skin-demokrati (255).

2013. Helmuth Nyborgs fusk (270/december)

Den kontroversielle psykologiprofessor Helmuth Nyborg var kendt for sine påstande om, at kvinders IQ er lavere end mænds, samt at indvandreres er lavere end etniske danskeres. Han mener, at det sidste truer det danske velfærdssamfund.

Nyborg har jævnligt udfordret forskningsetikken så han har været godt stof for FORSKERforum.

FORSKERforum har jævnligt skrevet om Nyborgs eskapader på forskningsrådet eugenik (læren om arvehygiejne). Et udvalg på AU dømte hans forskningskvalitet for dårlig. Nyborg blev lempet ud ad AU’s bagdør med en alvorlig irrettesættelse i 2007, og han fik ingen emeritus-titel med sig (206/sept. 2007).

Nyborg blev generelt beskyldt for at lave politiseret forskning og for at have forbindelser til ultra-højreorienterede i Den Danske Forening. Han benægtede dog at kende til foreningen – selv om et foto dokumenterede, at han havde deltaget i et arrangement i foreningen (248).

Men senere blev han indklaget for uredelighed for artiklen ”The Decay of Western Civilisation”, som angiveligt påviste, at indvandring fra lav-IQ-lande vil undergrave den danske velfærd over tid. Han blev dømt ved UVVU for at have konstrueret data og for at bruge en ghost-forfatter på en højprofileret artikel. Det hører med til historien, at WEEKENDavisens Lone Frank såmænd havde bygget sin forsidehistorie på Nyborgs artikel, men WEEKENDavisen ignorerede det, da FORSKERforum opfordrede dem til at trække den tilbage (retraktion).

Nyborg anlagde efterfølgende civil retssag ved Vestre Landsret og fik medhold

2015. Esben Lundes cv-fusk (289/november)

Uni-minister Esben Lunde Larsen pralede åbenlyst af, at han var den første uni-minister med en ph.d.-grad. Den kom fra KU-teologi, hvor han også havde taget sin kandidatuddannelse 2001-08, stod der på hans cv.

FORSKERforum havde godt nok hørt rygter om, at den erklærede missionske minister – imod kvindelige præster og homo-vielser – havde taget sin uddannelse på et aarhusiansk bibelseminar, men det viste sig at være et blindspor, da FORSKERforum undersøgte det.

Men i en løs snak insisterede en troværdig professor på, at der var noget om Aarhus-tippet. Det måtte derfor undersøges igen, og viste sig så at være både forkert og rigtigt. Esben Lunde havde nemlig ikke taget sin uddannelse i Aarhus, men på det danske Bibelinstituttet i København via deres norske diplomagent, MHS Misjonshøgskolen i Stavanger 2001-08.

Den pralende uni-minister havde altså taget en piratuddannelse og løjet om det. Minister var gået udenom de danske akkrediterings-krav. Teknisk set var hans norske eksamenstempler blevet vurderet til KU-teologi med meget ballade, viste aktindsigt, for da Esben Lunde kom ind på KU 2006, sendte han en lind klagestrøm over, at han måtte bruge halvandet år på diverse suppleringskurser. Han endte med at lave kandidatafhandling på fantomtid, på bare et halvt år – og det hører med til historien, at på KU-teologi var de noget i klemme, for man vidste godt, at unge Lunde var studentermedhjælp for V-folketingsmedlem Hanne Severinsen, som absolut ikke var uden magt.

Esben Lundes CV-fusk var en forsidehistorie i FORSKERforum, og det var det forsiden på Ekstra Bladet, som havde fået sagen fra FORSKERforum. Små medier

i, at UVVU ikke havde retsgrundlag til at dømme ham ”uredelig”, fordi UVVU skulle kunne bevise, at Nyborg havde gjort det bevidst. Nyborg har siden udråbt det som en total frikendelse, men UVVU’s beskrivelse af hans ugeringer ændrede sig ikke, men man må altså ikke kalde ham ”uredelig” i lovens forstand. Men man må gerne kalde ham en ”forsknings-fusker”.

2013. Tvist med den danske forening (262/marts)

Nyborg-sagen fik flere udløbere. Den rabiate Danske Forening – som Nyborg frekventerer – rejste injuriersag over for FORSKERforum over at blive beskrevet som ”stærkt indvandrer-fjendtlig med racebiologiske teorier, samt at hive plads for højreorienterede sympatier helt ud i neo-nazisme og holocaust-benægtelse”. FORSKERforum mente at kunne bevise sin påstand, fordi der var person-overlap. Men måtte efter længere juridisk tvist forlige sagen ved at tilbagekalde og beklage formuleringen.

har brug for synergi, hvis man skal nå længere ud (FORSKERforums hjemmeside havde 12.000 unikke hits den dag – det største nogensinde).

Og Esben Lunde? Han indrømmede aldrig sin cv-fusk, men påstod når han var ude blandt lægfolk og politiske venner, at cv-historien var uretmæssig fremstilling.

2016. Esben Lundes ph.d.-afhandling (291/februar)

Efter afsløringen af Esben Lundes cv-fusk blev der stillet spørgsmålet, om han nu også havde fusket med sin ph.d.-afhandling? Den blev også beskyldt for selvplagiat, fordi den i tese og teori gik i forlængelse af hans kandidatafhandling.

Den blev udsat for en minutløs granskning af flere medier og blev mediestof i ugeavis, hvor Ekstra Bladet og DR-journalister gik forrest med FORSKERforum i baghjul (hvor der i en måned var daglige opdateringer på forskerforum.dk). Plagiat-scanninger afslørede 19 uddrag, som var mere eller mindre direkte citater fra andre. Der blev så spurgt til, om afhandlingen levede op til god videnskabelig skik, var den sjusket og uagtsomt udført, eller var det ligefrem uredelighed? Var den kun sluppet igennem, fordi teologi havde set stort på kvalitetskontrollen, fordi de var bærede over at have forskningsordfører fra et regeringsførende parti som ph.d.-studerende?

Eftersporingen blev lavet, fordi nogle mente, at sagen var vigtig for videnskabens standarder og troværdighed. Andre kaldte sagen for ”kalkunjagt” på Esben Lunde.

I marts 2016 blev sagen lukket, ved at KU’s Praksisudvalg frikendte Esben Lunde for fusk. De 19 plagiat-uddrag var bagateller. Han blev dog kritiseret for at glemme at nævne og citere sit eget forlæg, specialet.

Frikendelsen var en salomonisk udgang på sagen. Dels var afhandlingens standard formentlig ikke ringere end andre (dårlige) afhandlinger. Dels slap KU’s teologi med frikendelsen for en påtale for dårlig vejledning og for at slippe en ikke-kvalificeret afhandling igennem (med til historien hører, at KU-teologi var under pres, da Esben Lunde indleverede afhandlingen, for han var valgt ind i Folketinget og ville ikke have tid til at forlænge forløbet, hvis det blev krævet, at han skulle bruge tre måneder til at finpudse den.)

2016. Gyllegate (292-293, marts)

Gyllegate opstod, da miljøminister Eva Kjer Hansen havde manipuleret med miljødata og med miljøforskeres beregninger i sit lovforslag om Landbrugspakken (december 2015), der skulle give landbrug ret til at udlede mere kvælstof. Ministeren påstod, at det ikke ville få negative konsekvenser for grundvand og havmiljø. Men ministeren og hendes embedsmænd havde manipuleret med baselinetal, som hun påstod var autoriseret af AU's miljøforskning.

BERLINGSKE TIDENDEs graverjournalister havde været på sagen i månedsvis, da FORSKERforum stod på ved at bruge et beskidt journalistrick. Der blev bedt om aktindsigt i, hvad BERLINGSKE havde fået aktindsigt i.

Det gode ved sagen var, at EU-lovgivning giver udvidet aktindsigt i miljøsager.

Det var tålmodigt rugbrødsarbejde med tusindvis af dokumenter. Gravningen afslørede, at ministeren havde krævet, at landbrugslobbyen i SEGES sad med i AU's "uafhængige" rådgivning om kvælstofdata. Ministeriets embedsmænd havde ikke holdt armslængde, men lagt pres på AU-forskerne om at stille med beregninger, der passede i ministerens politiske plan. Og embedsmændene havde i lovforslagsindstillingernes sidste del manipuleret med forskernes data. Det blev også afsløret i en berømt høring i Folketinget 27. februar. Her kunne seks miljøforskere ikke anerkende ministerens regnestykke – og ministeren måtte gå af.

Efterfølgende fik FORSKERforum fat i kontrakten mellem ministeriet og AU's 'sektorforskning', og sociologiprofessor Heine Andersen opdagede de såkaldte "doblelte mundkurve". Forskerne var pålagt tavshedspligt om at udtale sig om faglige spørgsmål i relation til opgaven indtil 1. februar. Landets bedste faglige

eksperter havde altså mundkurv på under lovbehandlingen (som foregik dec.-januar). Og så havde forskerne tavshedspligt om kontraktens tavshedsklausul.

2017. Klimafejde (308/okt.)

Den store opmærksomhed om Landbrugspakken og Gyllegate viste, at de store konflikter mellem forskning og politik foregår omkring miljøet, som er blevet et påtrængende samfundspolitisk spørgsmål. I sagen om Landbrugspakken og Gyllegate kom forskerne i klemme på en landbrugsvenlig regering (V) og på en aggressiv landbrugslobby.

Også om den globale opvarmning var der tydelige diskrepanser mellem klimaforskeres alarm og den politiske passivitet. Politikerne er bange for at udfordre vælgerne ved at lave politiske indgreb, der handler om lavere vækst og forbrug og flere begrænsninger (fx mindre kødspisning, mindre biler og dyre flyrejser).

Men det er også en forbitret intern strid i forskerverdenen mellem de 90-97 pct. klima-forskere, der som "klimaalarmister" havde konsensus om, at den globale opvarmning er menneskeskabt. Og på den anden side står "klimaskeptikere" (klimabenægtere), der mener, at opvarmningen skyldtes naturens egne bevægelser (fx solens).

Nogle af alarmisterne beskylder skeptikere for at sprede misinformation og lave støj om klimaforskeres konsensus, så politikerne får en undskyldning for at være passive ("forskere er jo uenige"). På den anden side beskylder klimaskeptikere alarmisterne for at være ude i en (venstreorienteret) politiseret dagsorden.

Der skal ikke nævnes navne her, for FORSKERforum risikerer jo bare en klage hos Pressenævnet.

FORSKERforum 1990-2018

2018. Microsoft og KU mørkelægger kontrakt (311/februar)

FORSKERforum har fået masser af afslag på aktindsigt. Selv om dokumentet faktisk var centralt for at forstå beslutningsprocessen, så blev der givet afslag med henvisning til, at der er tale om "interne arbejds papirer". Microsoft-sagen handlede også om afslag, og afslaget blev forstærket af, at dokumenterne var overstreget, så der var gode billeder i overstregningerne.

Sagen handlede om, at KUs Niels Bohr havde landet en prestigefyldt samarbejdsaftale med det multinationale it-firma Microsoft. Der var dog murren på fakultetet, fordi aftalen risikerer at fortrænge anden (selvinitieret) forskning, så FORSKERforum søgte aktindsigt i kontrakten, og fik afslag.

Afslaget var et overstreget dokument, men afsenderen havde ikke krypteret dokumentet, så FORSKERforum kunne med enkelte klik afkode dokumentet, så pludselig kunne FORSKERforum se samarbejdskontrakten og stille spørgsmål til den.

Det fik KU til at true med fagedforbud og erstatningssag, fordi kontrakten var hentet ad "ulovlig vej" – og Microsoft er kendt for at køre sager med alle midler. Ekspert mente dog ikke, at der ville være problemer i offentliggørelse af de strukturelle aspekter i kontrakten, mens det var noget andet med økonomien ("forretningshemmeligheder").

FORSKERforum kunne om kontrakten fortælle, at det ikke var KU-ledelsen at værne om forskningsfriheden, for der var publicerings-begrænsninger for de ansatte. Og så var der chefer med kasketproblem.

Ufo-folket fra troende

For 50 år siden troede ufo-folket på grønne marsmænd i flyvende tallerkener. Nu maner de myter i jorden

Hvis man som FORSKERforums søgende reporter var barn i halvfjerdsene og firserne, husker man måske, at ufoer og besøg af rumvæsener var fænomener, man måtte forholde sig til som mulige scenarier. Man diskuterede ufoer med kammeraterne, det var stof i mediernes, og der cirkulerede historier om folks sælsomme oplevelser med lysende flyvende genstande. Ufo-observation kunne næsten betegnes som en folkevidenskab. Man delte en grundlæggende tese om liv uden for jorden, og så holdt man øjnene åbne for at kunne bidrage til den store, fælles indsamling af empiri, der kunne bekræfte den fascinerende forestilling.

Men hvordan har ufologi det så i dag?

Mens den søgende reporter har været igennem en række pseudo-videnskaber, som dyrkes af mere eller mindre lukkede selskaber, så er reporteren nået til vejs ende, nemlig oplevelsen af en passion, som er i forfald i forhold til tidligere. Kun få tror nemlig på de gamle myter. Medlemmerne af landets største ufo-forening **SUFOI (Skandinavisk UFO Information)** arbejder ikke længere for at bevise eksistensen af ufoer. De gør det stik modsatte: "Vi er gået fra at være troende til næsten at være benægtende," siger SUFOI's formand, Kim Møller Hansen.

Ingen mystik, men naturlige forklaringer

Foreningen arbejder med at registrere og analysere alle danske ufo-observationer. Men den store ekspertise og erfaring, som der er opbygget blandt klubbens aktive medlemmer, har den konsekvens, at der faktisk ikke er en eneste af de 15.000 rapporter om ufo-observationer, SUFOI har i arkivet, som Kim Møller Hansen ikke kan give en naturlig forklaring på.

"Nu om dage får vi især meget billedmateriale, fordi folk har mobiltelefoner, og vi kan altid finde en forklaring på det, folk har filmet. Så sent som i søndags blev der optaget en film på Bornholm, hvor en mand havde set en ufo på himlen. Den film blev set igennem af en i foreningen, der er vant til at kigge på videodokumentation, og han kunne hurtigt se, at det var Venus."

Kim Møller Hansen er med andre ord lidt af en lyslukker, og det erkender han også selv: "Det er svært at bygge en forening op på ikke at tro på noget. Så man kan sige, vi har savet den gren over, vi selv sidder på."

Frivillig folkeoplysning

Ikke desto mindre mener han, at foreningen stadig er vigtig, og han og de øvrige medlemmer bruger en stor del af deres fritid på at analysere rapporter om ufoer, selv om de ikke et sekund tror på, at det er andet end misforståelser og selvbedrag.

"Der er stadig behov for et sted, folk kan gå hen og fortælle om deres oplevelser. Og hvor skal de ellers gå hen? Går de til politiet, bliver de henvist til os. Vi har i mange år haft et glimrende samarbejde med politi og forsvar."

Det andet formål med foreningen er at undersøge og blive kloge på ufo-observationer som fænomen. Ikke så meget for at finde ud af, om vi reelt bliver besøgt af fremmede livsformer, men for at samle viden om, hvad det er, der narrer os til at tro, vi oplever noget uforklarligt.

"Vi undersøger, hvad man kan se på himlen, hvordan det kan fortolkes, og hvad det er, man kan blive mystificeret af. Det er ikke altid, internettet giver den mest sobre information, så vi synes, det er vigtigt, at der er et seriøst sted, man kan få viden."

Man kan betegne SUFOI som et slags folkeoplysningsforbund bygget på frivillig arbejdskraft. Ifølge Kim Møller Hansen kommer der stadig omkring 200 årlige henvendelser, som foreningen kigger på.

"Når det er klart vejr med stjerne-skud på himlen, så tikker der altid nogle stykker ind. Og i klart vejr om sommeren med mange havefester, så kommer der også mange. I den senere tid har der været sindssygt mange på grund af de der thailandske lamper, men nu er de blevet forbudt."

Ufo-profet i 1952 var en "fusentast"

Ifølge Kim Møller Hansen udspringer ufo-fænomenologien i høj grad af en kult opstået omkring en enkelt person.

Polsk-amerikaneren George Adamski begyndte i slutningen af 1940'erne at hævde, at han havde observeret ufoer, og i 1952 kunne han fortælle den måbende offentlighed, at han i Colorado-ørkenen havde haft en nærkontakt med en Venusboer ved navn Orthon, der var landet med en flyvende tallerken og havde kommunikeret med ham via telepati, blandt andet med advarsler om farerne ved en atomkrig. Historien gik verden rundt, og året efter udgav Adamski bogen 'Flyvende tallerkener er landet', som yderligere gjorde ham til et varmt navn og anerkendt i brede kredse som en "kontaktperson" til fremmede civilisationer.

"George Adamski kaldte sig professor, men han var en fusentast, der gennem det meste af sit liv havde dyrket spiritisme. Han havde en meget naiv livsfilosofi om, at der ville komme nogen og redde os. Men mange slugte det råt," siger Kim Møller Hansen.

En af dem var den danske officer H.C. Petersen, der var i USA på et flyvelederkursus og der blev grebet af ufo-opstandelsen. I 1957 stiftede han SUFOI.

"Missionen for H.C. Petersen var, at vores forening skulle overbevise offentligheden og videnskaben om, at vi fik besøg udefra, det skulle vi være positive over for. Beviset var, at jo flere der så noget, jo mere rigtigt var det. Så man havde ikke behov for at gå i dybden med det, folk så."

Film fodrede myten

Da Kim Møller Hansen kom ind i SUFOI i begyndelsen af halvfjerdsene, var der imidlertid opbrud. Foreningen havde delt sig i to fløje: Dem, der troede ubetinget, og dem, der mente, at man nok burde undersøge sagerne med sund skepsis.

"Mange troede stadig, der var besøg udefra, men at vi måtte bruge videnskabelige metoder for at dokumentere det. Lige siden er der sket en bevægelse fra det meget troende til en tro på, der måske er liv derude, og til at man i dag mener, at der intet er i de 15.000 rapporter, der indikerer besøg udefra," fortæller han.

Men ude i verden levede ufo-kulten i bedste velgående. En film som Steven

e til benægtere

Med dette billede – angiveligt af en lampe – var George Adamski med til at skabe UFO-myten.

Spielbergs 'Nærkontakt af tredje grad' fra 1978 gjorde, at folk havde antennerne helt ude for mystiske lys og hændelser.

"Da jeg kom ind i SUFOI's repræsentantskab i 1980, havde vores blad UFO-nyt 2800 abonnenter, hvilket er det højeste antal, vi har haft. I de år var der meget presseomtale og hype omkring nogle store sager, blandt andet blev der filmet nogle mystiske lys fra nogle fly i New Zealand, og de optagelser gik verden rundt. Det vidste sig mange år senere, at de havde filmet fiskebåde, der brugte kraftlige blus som en metode til at fange blæksprutter," forklarer den danske ufo-formand.

Amerikansk masseindbildning

En nyere bølge af ufo-hype fandt sted i USA i halvfemserne, hvor en utrolig mængde mennesker mente, at de havde været bortført af fremmede væsener. En opinionsundersøgelse lavet af det anerkendte Roper Center ved Cornell University viste, at to procent af den amerikanske befolkning selv troede, de på et tidspunkt havde været kidnappet af rumvæsener.

Massefænomenet blev forsøgt forklaret af den britiske psykolog Susan Blackmore som et produkt af søvnparalyse – et kendt medicinsk fænomen, hvor man på en gang er vågen, men ikke kan røre sig, og samtidig har stærke hallucinationer. Idéen om ufo-bortførelser var desuden blevet spredt gennem nogle populære bøger.

"Nogle amerikanske forfattere har været dygtige til at indsamle oplevelser og skrive om dem. Der blev sågar lavet terapi-grupper for folk, der havde været ufo-bortført. Men der er ingen tvivl om, at de forfattere, der har tjent strygende, og de terapigrupper har gjort mere skade end gavn," siger Kim Møller Hansen.

Folk tror stadig på noget overnaturligt

Når ufoer har været behandlet videnskabeligt, har det ofte været ud fra en metaanalytisk vinkel, som eksempelvis da religionssociologen Mikael Rothstein i 2000 skrev bogen "UFOer og rumvæsener".

Til gengæld bruges der stadig mange forskningsressourcer på at afsøge muligheden for fremmede intelligenser – den såkaldte **SETI-forskning (Search for ExtraTerrestrial Intelligence)**. Den baserer sig dog primært på at lytte efter signaler, hvilket blandt andet sker ved det enorme Arecibo-radioteleskop i Puerto Rico.

I 2016 begyndte et nyt projekt – 'Breakthrough Listening' – på Berkeley SETI Research Center. Projektet, der har bevilinger på 100 millioner dollars, skal fra to observatorier over 10 år foretage den mest gennemgående screening af verdensrummet for radiosignaler og lasertransmissioner.

Kim Møller Hansen og hans kolleger i SUFOI bruger ikke tid på SETI-forskningen. De bliver ved deres dont med at

Nyt håb for ufo-entusiaster

Der har de senere år ikke været meget at glæde sig over for verdens ufo-entusiaster. Men for et år siden kom en nyhed, der kunne puste lidt liv i troen. Det var almindeligt antaget, at den amerikanske stat afsluttede sin omfattende ufo-efterforskning – Project Blue Book – i 1969. Men den 16. december 2017 kunne New York Times afsløre, at det amerikanske forsvar siden 2007 har haft et program ved navn **Advanced Aerospace Threat Identification Program (AATIP)**, som har efterforsket ufo-rapporteringer.

Ifølge det amerikanske forsvarsministerium lukkede programmet i 2012, men avisens kilder fortæller, at programmets medarbejdere stadig efterforsker rapporteringer, de får ind, blandt andet fra luftvåbnet.

I forbindelse med artiklen publicerede New York Times også en video, optaget i 2004 af en Super Hornet-jager fra den amerikanske flåde, der forfølger et ovalt objekt på størrelse med en ruteflyver.

mane myter og ufo-fantasier i jorden.

I nutidens informationsamfund skulle man tro, at folk var mindre indbildske, men det er egentlig ikke hans indtryk.

"Vi får ikke de der rapporter, som vi fik i gamle dage, hvor folk siger, der er landet noget på græsplanen, og der går en lille mand rundt derude. Men jeg synes stadig, mange bliver forundrede over helt almindelige ting på himmelen – fly, planeter og så videre. Og ifølge undersøgelser tror lige så mange i dag, at vi får besøg udefra, som i gamle dage. Så troen er der stadig, bare ikke hos os."

lah

Udgiveradresseret maskinel magasinpost id-nr.: 42026
 Al henvendelse vedr. adresseændring eller -fejl hos din medlemsorganisation (DM eller Djøf).

Hvad med os rugbrøds-forskere?

Professor m.s.o. er træt af systemets oppustede retorik om uni'erne

Fint og elitært skal det være – her uddeling af eliteforsk-prisen i 2012.

Professor mso – med særlige opgaver - Peter Lauritzen er træt af floskler om forskning i verdensklasse, excellence-forskning, eliteforskning, super-exorbitant-ultimativ-topklasse-forskning.

Efter at have lyttet til en politisk debat, hvor forskningsminister Tommy Ahlers tale om "centre i den absolutte verdens-elite" under ledelse af "helt ekstraordinære forskningsledere og topforskere", tastede han på sin tablet at få luft.

"Vi trænger til et nyt sprog for forskningen. Ud med excellence, top, elite, stjerne, talent og fremragende. Og ind med mangfoldig hverdagsforskning, der gør en forskel", tweetede Peter Lauritzen.

Rugbrødsforskningen?

Over for FORSKERforum forklarer han sit opstød: "Det handler om to ting. Det ene er måden, man definerer eliten på, nemlig evnen til at tilfredsstille andre forskere, hvilket igen dybest set handler om evnen til at sende artikler ind i et lukket kredsløb. Men hvad med de forskere, der tager ud på en skole og underviser, eller hjælper virksomheder? Jeg savner en bredere forståelse af, hvad der er god forskning," siger Peter Lauritzen med henvisning til BFI-målingen af forskningsindsatsen.

"Det andet: hvad med os, der ikke er elite og stjerner? Er vi kun fødekæde for dem på toppen? Når det kun er talenterne, vi snakker om, så glemmer vi rugbrødsforskningen, som jo også gør et godt stykke arbejde med at skabe viden. Og det er jo rigtig vigtigt, at den forskning, der ikke er excellent, også har gode vilkår"

Hvem er det, der bruger den retorik?

"Jeg skrev det på baggrund af en folketingsdebat, hvor det var den måde, man talte på. Når der er politikere indblandet, går der ofte den slags ord i omtalen af forskning. Men man hører det også i ledelserne, og måske i virkeligheden også blandt forskere som mig selv. Vi taler også om forskning på den måde, når vi eksempelvis søger støtte til 'stjerneforskere', der skal på besøg eller forsøger at skrive os ind i 'eliteforskningsprogrammer'"

Professor pmh - 'professor med hverdags-opgaver'

Er professorens opstød ikke bare udtryk for god, gammel, jysk jantelov?

"Jeg har ikke noget imod at folk er dygtige og dygtigere end mig, og jeg synes også, vi skal støtte det. Men selv om vi fejrer de dygtige, skal vi huske, at der er rigtigt meget forskning, der bare foregår på nogle andre baner," siger Peter Lauritzen.

I en af kommentarerne til Lauritzens tweet skrev en ph.d.-studerende:

"Jeg får altid svedige håndflader, når vi som ph.d.-studerende bliver fortalt hvor særligt talentfulde og udvalgte vi er. Det er selvfølgelig velment! Men jeg tror det puster til mere til usikkerheden og imposter-syndromet end det styrker selvtilliden."

Peter Lauritzen har fået andre lignende kommentarer: "Yngre forskere tænker: Skal jeg virkelig være topeelite, for at være forsker? Er jeg nødt til at bure mig ind på mit kontor og kun producere så mange artikler som muligt? Det presser folk meget".

Og Peter Lauritzen selv – er han rugbrødsforsker?

"Ja, det synes jeg. Jeg har mange forskellige typer af opgaver, og ... ja, jeg laver vel rugbrødsforskning."

Eller som en anden kommentar lød: "Du må udskifte din mso-titel ud med pmh = 'professor med hverdagsopgaver'..."